

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος 14

Συνδρομή ἑτησίαι Ἐν Ἑλλάδι πρ 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ἐν ἑστέρι ἔτους καὶ εἰς ἑτήσια. — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Ἀγγιέρου.

12 Δεκεμβρίου 1882

Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἡ «Ἔστια» ἀνήγγειλεν ὅτι μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ μακαρίτου πλοίαρχου τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ Λεωνίδα Παλάσκου εἶχεν εὑρεθῆ μακρὰ καὶ περιεργὸς διατριβὴ αὐτοῦ, περιγράφουσα πιστῶς τὰς τελευταίας ἐν Ἑλλάδι ἡμέρας τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως Ὁθωνος καὶ τὴν διὰ παντός ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐκ τῆς διατριβῆς ταύτης, ἄρτι ἐκδοθείσης διὰ τοῦ τύπου, ἀπεσπάσαμεν τὸ κατωτέρω μέρος, ἐν ᾧ δραματικῶς περιγράφονται αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ, αἱ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος διήλθεν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀτμοδρόμου ἐν Πειραιεῖ, καὶ ἡ μεταβίβασίς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ἀτμοπλοίου «Σκύλλα», ὅπου ἀπῆγαγεν αὐτὸν εἰς Βενετίαν. Ως γνωστὸν, τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1862 ὁ βασιλεὺς Ὁθων μετὰ τῆς βασιλίσσης ἀναχώρησαν τῶν Ἀθηνῶν χάριν περιοδείας ἐν τῷ κράτει, ἐπέβησαν δὲ τοῦ ἀτμοδρόμου «Ἀμαλία», οὗτος κυβερνήτης ἦν ὁ Λεωνίδας Παλάσκας. Ἡ ἐπανάστασις ἐξεργάγη ἐν Βονίτῃ τὴν 4 Ὀκτωβρίου, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐν Καλάμῃς τὴν 6 Ὀκτωβρίου. Τὴν 10 οἱ βασιλεὺς διακόψαντες τὴν περιοδείαν αὐτῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἀθήνας, τὴν δὲ 11 ἀφίκοντο ἐμπροσθεν τοῦ Φαλήρου, πλέοντες πρὸς τὸν Πειραιᾶ Ἀμέσως δὲ ὁ ἐν Πειραιεῖ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς φρεγάτας «Ζηνοβίας» ὑποναύαρχος Τουσάρ ἔσπευσε διὰ λέμβου αὐτοπροσώπως νὰ γνωστοποιήσῃ τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Ἀθήναις συμβάντα, ὁ δὲ ἀτμοδρόμων ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς. Τὰ μετὰ ταῦτα γινόμενα ὁ Παλάσκας ἀφηγεῖται ὡς ἑξῆς:

Ἡ ἐξ Ἑλλάδος ἀναχώρησις ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΟΣ

...Ἐν τούτοις ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ ἤδη συνεσκόταζεν. Οἱ πρέσβεις παρεμνον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, προσδοκῶντες νὰ κληθῶσι πάλιν. Ἐνεκα τοῦ φόβου μάλιστα ἐθανεῖσκαμεν αὐτοῖς μανθῦας. Τέλος ἀνεχώρησαν ἅπαντες, ἐκτὸς τῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Βουαρίας. Τότε ἐνέειρνε τέλος πάντων ὁ Βασιλεὺς νὰ μεταρμίσωμεν εἰς Σαλαμίνα διὰ τὴν νύκτα. Θέλων δὲ νὰ προκαλέσω ὑπὲρ τῆς Βασιλείας τὴν κατ' ἐμὲ σημαντικὴν τότε συνόδουσιν τῆς Ἀγγλικῆς τε καὶ Γαλλικῆς σημαίας—οὐδὲν Ῥωσικὸν ἐναυλόχευε τότε πολεμικὸν πλοῖον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ θαλάσσῃ—ὑπεκρίθη φόβον τινα, βεβήτως ἀνύπαρκτον, μήπως μᾶς ἐπιτεθῶσιν ὑπὸ νύκτα ἐν Σαλαμίῃ οἱ ἐταναστάται ὥστε ὁ Γάλλος Ναύαρχος εὐθὺς παρήγγειλεν εἰς ἕνα μικρὸν ἀτμαπόστολον τοῦ λεγόμενου «Biche», ἥτοι «Ἐλαφός», νὰ θεράμῃ ἀμέσως καὶ νὰ μᾶς παρακολουθήσῃ εἰς Σαλαμίνα, αὐτὸς δ' ἠτήσατο συγγνώμην ὡς ἀναγκαζόμενος δῆθεν νὰ παραμείνῃ μετὰ

τῆς «Ζηνοβίας» ἐν Πειραιεῖ, ὅπως προστατεύσῃ ἐν ὄντι τὰ συμφέροντα τῶν ὁμογενῶν του. Σηπτόνως ὁ Ἀγγλικὸς Ἀτμοδρόμων, ὅστις ὠνομαζέτο «Σκύλλα» (Scylla) ἠτοιμάσθη ἐπίσης νὰ ἐκπλεύσῃ τοῦ Πειραιῶς, καὶ νὰ μᾶς συνοδεύσῃ. Τὰ δύο πλοῖα ἀπῆραν περὶ τὴν 8 ἑσπέρας τὴν στιγμήν ταύτην ἐπῆρχετο ἐκ τοῦ πελάγους ἡ «Ἀφροδέσσα», ἀπὸ τῆς πρώτης καθυστερήσασα ὡς ἐκ τοῦ βιαίου καὶ ἐναντίου ἀνέμου, ἤδη κοπάσαντος ἐντελῶς, καὶ μᾶς ἠκολούθησεν εἰς τὸν ὄρμον Σαλαμίνας, ὅπου ἠγκυροβολήσαμεν καὶ τὰ τέσσαρα πλοῖα μετὰ τὴν Ψυτταλείας καὶ Κυνοσούρας περὶ τὴν 9 ἑσπέρας.

Ἡ μεγάλη Κυρία Βαρώνη Πλουσκόφ κατήλθεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὸν Ἀτμοδρόμονα τὴν ἑσπέραν ταύτην σώσασα διὰ θαυμασίας εὐψυχίας καὶ παρραστήματος ἐξαίρετου τὰ πολυτελῆ κειμήλια καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἀλληλογραφίαν τῆς Βασιλίσσης Ὁκ. Βουρέ, ἀναβὰς εἰς Ἀθήνας τὴν παρέλαθεν εἰς τὴν ἁμαξίαν του ἀρ' ἧς ἐκυμάτιζεν ἡ Γαλλικὴ σημαία. Χάρις τῇ προστασίᾳ ταύτῃ, διήλθον ἀνενοχλήτως τὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐν ταῖς ἀγυαῖς ἐνόπλους ὀχλαγωγίας ἀφικθεῖσα δὲ ἡ κ. Πλουσκόφ μετὰ τοῦ κ. Σκάρλετ ἐπὶ τῆς «Ζηνοβίας», ἤλθε τέλος ἐνδον ἡμῶν εἰσέτι ἀναχωρησόντων ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ Γραμματεὺς ἡμῶς κ. Βένταλδ δὲν εἶχε προνοήσει νὰ σώσῃ παρομοίως τὴν ἰδιαιτέραν ἀλληλογραφίαν τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ἐκρύβη καὶ ἔμεινεν εἰς Ἀθήνας.

Μετὰ τὸ ἄριστον, ἡ εὐθέτερον εἰπεῖν τὸ δαῖπνον, γινόμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς πύμνης, αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἀπεχαιρέτισαν περὶ τὴν 11 τοὺς δύο πρέσβεις ἀπελθόντας εἰς τὴν «Σκύλλαν», ὅπου ὁ κ. Σκάρλετ ἐκ πρώτης ἤδη διέμενε μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὅλου τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας. Ὁ Βασιλεὺς ὡς δὲν κατεκλήθη ἀποχωρήσας εἰς τὸν θάλαυόν Του, ὑπεκρίνατο πρῶτα τὸν ὕπνον, μήπως ἀγρυπνήσωσιν οἱ περὶ αὐτόν ἔπειτα ἀνάψας κηρίον ἐν τῇ ἐξόδῳ, περιεπάτησε μόνος δι' ὅλης τῆς νυκτὸς σιωπόμενος ἐπὶ τῶν συμβάντων.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἠγρύπνησα καὶ ἐγὼ, ἔχων νὰ λάβω πάσης τῆς ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει δυνατὰς προφυλάξεις. Βοηθούμενος προθυμότητά ὑπὸ τοῦ Ὑπαρχου μου κ. Κουτσούκου μετὰ τριῶν ὑπαξιωματικῶν ἐμπειστημενῶν καὶ τοῦ ἰδαι-

τέρου υπηρέτου μου, κατεβιβάσαμεν άφορητί και εκλειδώσαμεν εντός της πυριτοθήκης άπαντα τά εν τῷ πυροβολείῳ συνήθως κείμενα φορητά όπλα· τὸ δὲ πλήρωμα, οὐπερ τὸ ἐν τέταρτον ἐξηγήσει φυλάκτων ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐνῶ τὰ τρία ἄλλα τέταρτα ἤδη ἐκοιμῶντο κάτω ἐν ταῖς αἰώραις, δὲν ἐνόησε τὰ γενόμενα, διότι εἶχομεν προλαβόντως σβύσει λαθραῖως τοὺς φανούς τοῦ πυροβολείου. Μετὰ ταῦτα παρεθέσαμεν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ θαλάμῳ μου ἐπὶ τῆς κλίνης δεκαπέντε πολυβόλα πιστόλια γεγεμισμένα πρὸς ὀπισθὸν πάσης ἐν δέοντι τῆς βασιλικῆς ἀκολουθίας καὶ ὀλίγων τινῶν πιστῶν. Αἱ τοιαῦται προφυλάξεις, αἱ ὑπαγορευόμεναι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος ἢ ἐκ βασιμίου ὑποψίας, μᾶς ἐξησφάλιζον βέβαια κατὰ παντὸς σωματικῷ κινδύνῳ· ἀλλ' ἐπειὺ- μουν ὡς εἰκὸς νὰ βεβαιωθῶ τί διανοοῦντο οἱ ναῦ- ται μου, ὅπως προλάβω ἴσως διαδῆλωσιν τινα, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐφώδευσα μόνος ἐν τῷ σκοτεινῷ, ἀπέστειλα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς ἐ- φοδεῖαν μυστικὴν ἀπανταχόσε τοῦ πλοίου. Οὕτως ἐπέστην, ὅτι οὐδὲν εἶχομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ φοβηθῶμεν ἐκ μέρους τοῦ καθυπὸ πλήρωματος, οὐκέτι κατανοήσαντος τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐν γῆ συμβεβηκότων. Ὅσον δὲ περὶ τῶν δύο ὑπό- πτων ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ δοκίμου, τὰ νεύματά των καὶ κινήματα κατεσκοπεύθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός· ἀλλ' οὐδὲν παρετηρήθη, ἱκανὸν νὰ δι- καιολογήσῃ αὐστηροτέρην τινὰ ἐνέργειάν μου. Ἐάν δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐξω ὑπῆρχε κρυφία τις συνεννόησις, ἔλειπεν ὅμως αὐτοῖς ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος, ὁ ἀρμόδιος καιρὸς καὶ τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος. Οὐχ ἤττον τῆ ἐπαύριον πρῶτη, ἅμα τοῦ Βασιλέως κωδωνίσαντος ἐπὶ τὸν ὑπηρετὴν Του, εἰσελθὼν ἐγὼ, ἐξέθηκα αὐτῷ τὰ ληρθέντα δι- κριντὸς ἀσφαλιστικῶς μετὰ, ἐξήτητα δὲ τὴν ἀ- δεῖαν νὰ αποβιβάσω εἰς τὴν γῆν αὐτοῦς τρεῖς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁπωσποῦν ἀνησυχούμεν. ἤθε- λον δὲ μάλιστα νὰ πράξω τοῦτο ἕνευ σκανδα- λου, οὔτε προσβολῆς τινος τῆς φιλοτιμίας των, ἀποστέλλων μὲν αὐτοὺς μετ' ὀλιγίστων τινῶν εἰς ἀγγαρεῖας ἰδανικῆς, οἷον ἐπὶ σάρωθρα καὶ ἄμλον καὶ ἐπιστολὴν τινα πρὸς τὸν Λιμενάρχην, προτι- θέμενος νὰ τοὺς ἐγκαταλείψω πάντας εὐσχήμως ἐξω· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἠρνήθη τοῦτο παντελῶς, λέγων ὅτι ἦν περιττόν. Τὴν παρεκάλεσα τότε, ὅπως ὀμιλήσῃ αὐτὸς πρὸς τὸ πλήρωμα ἢ τοὺς ἄ- χριστον πρὸς τὸ Ἐπιτελεῖόν μου, ὅπως ἀσφαλιστῇ καὶ ἐμπεδώσῃ τὴν πίστιν αὐτῶν, ἐπεθυμίας τὸ θαυμάσιον ἀποτέλεσμα τοιαύτης τινὸς προσλα- λίας Του κατ' ἀρχὰς τῶν Νευπιλικῶν πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ κατὰ τάχος ἐν Κορίνθῳ συνα- χθέντος τότε στρατοῦ. Οἱ κύριοι ἐκεῖνοι, οἱ πλεί- στοι ἀναντιρρήτως—καὶ τοῦτο καταφανὲς σήμε- ρον—ἦσαν κοινωνοὶ τῆς συνωμοσίας· καὶ ὅπως ἐνεθουσιάσθησαν ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς ἀγορεύσεως τοσοῦτον, ὥστε ἐπολέμησαν γενναίως τοὺς συνα-

δέλους αὐτῶν, τινὲς δὲ καὶ τὴν ζωὴν ἀπέβαλον κατόπιν τῆς παλινωδίας των ταύτης. Ἀλλὰ πάλιν ἠρνήθη ὁ Βασιλεὺς τοιοῦτό τι νὰ πράξῃ ἐν τῷ παρόντι. Ἐρρίσθη δὲ ἐν τῆς νυκτερινῆς σκέψεως ἤδη ἀπελπίσαι τῶν πραγμάτων. «Οὐδὲν ἐθέλω» —ἀπεκρίθη— «νὰ πράξω ἢ νὰ εἶπω αὐτοῖς, μή- πως ἐκληρῆ ποτε ὡς ἀπόπειρα ὅπως ἐπηρεάσω τὴν γνώμην των». Προσεῖπε δὲ, ἰδὼν τὴν πρὸς τὰς λέξεις ταύτας ἐκδηλουμένην ἀδημονίαν μου. «Δὲν σὰς ἀπαγορεύω ὅμως νὰ ὀμιλήσῃτε ὑμεῖς πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς σας, ἀλλ' ἔστω ἐκ μέ- νου σας μόνον, οὐδόλως δ' ἐπ' ὀνόματι μου». Ἐνῶ δ' ἔλεγε ταῦτα ὁ Βασιλεὺς, ἐθαύμαζον ἐγὼ τὸ θαρραλέον τοῦ ἤθους Του. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καίπερ ἀγρυπνήσαντος ὅλην τὴν νύκτα, οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἀθυμίας ἢ καταπληξίν· ἢ δὲ φωνή Του, συνήθως δισταζούσα, καὶ ὡς ἀπορούσα, οὐδόλως ἐτραύλιζε πλέον.

Καίπερ κατανοήσας ἕκτοτε, ὅτι ἀπόφασιν εἶ- χεν ἐκ τοῦ πλοίου ν' ἀναχωρήσῃ, συνεκάλεσα εἰς τὰ δωμάτιά μου, κείμενα ἐν τῷ ὑποφράγματι, ὑποκάτω τῆς Βασιλικῆς ἐξέδρας, ἅπαντας τοὺς ἀξιωματικούς καὶ δοκίμους τοῦ πλοίου. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον ἄλλοτε ὑπηρετήσει ὑπ' ἐμῆ ἄλ- λοι, συνεπιβάντες τοῦ Ἀτμοδρόμωνος μετ' ἐμοῦ πρὸ ἐνὸς ἔτους καὶ πλέον, ἢ ἐγνωρίζον ἤδη κα- λά ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἄλλοι τινὲς νεήλυδες, με- ταξὺ τῶν δοκίμων μάλιστα, οἵτινες παρ' ἡμῖν δὲν εἶναι παιδάρι, οὔτε πάνυ νεώτατοι ὡς παρὰ τοῖς ξένοις, ἀλλ' ἤδη ἄνδρες ἐνίοτε τρικλόντα- τεις.

Διὰ βραχέων ἐκθέσας αὐτοῖς τὰ γεγονότα, προσεκάθησα νὰ ἐξηγήσω ὅτι δι' αὐτοὺς ὑπηρε- τούντας σήμερον ἐπὶ πλοίου φέροντος τὰς αὐτῶν Μεγαλειότητας, τὸ στρατιωτικὸν καθῆκον ἦν ἀ- συγκρίτως ὑψηλότερον καὶ θεινότερον παρὰ διὰ τοὺς ἐν γῆ ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων πλοίων τυγχάνοντας συναδέλφους των. Ὁ Βασιλεὺς ἦν ὡς ζενιζόμενος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν. Πλὴν ἢ τοῦ πλοίου ἐσχάτως ἐπιβῆ ἐδύνατο κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ νὰ μετα- βῆλῃ ἢ τροποποιήσῃ τὸ προσωπικόν· μὴ πράξας δὲ τοῦτο, εἶχε δηλώσει ἄκρ σιωπηλῶς τὴν ἐπι- στοσύνην Του πρὸς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἐπομέ- νως, οἰσθητόν· ἂν εἶχομεν εἰσας πολιτικὸν φρο- νημα καὶ ὁπωσδήποτ' ἂν ἐμελλον νὰ καταλήξωσι τὰ γινόμενα σήμερον, ἢ διαγωγὴ μας ὑπῆρχεν ἤδη ἀπαρεγκλίτως διαγεγραμμένη, ὁ δ' ἐλάχιστος ἡμῶν δισταγμὸς ἐμελλεν ὑπὸ τῆς αὐστηρῆς ἱστο- ρίας νὰ χωρκακτριπῆ μίαν ἡμέραν ὡς προδοσία. Ἰνὰ δὲ καθησυχάσω τοὺς φοβουμένους τυχὸν μή- πως ἢ πρὸς τὸν Βασιλέα πίστις καὶ εὐρακία ἐνο- χοποιήσῃ αὐτοὺς ὁπωσδήποτε, προσέθηκα ὅτι ἐκ τῆς μετὰ τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας προσφάτου συνομιλίας μου ἤμην πεπεισμένος ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαναστάται ἐνόουν ἄριστα εἰς ἢν ἐτυγχάνι- μεν ἕσπιν ἡμεῖς ὡς ἐκ τοῦ αἰσθημάτος τῆς στρα- τιωτικῆς τιμῆς.

Ἡ προσλαλία αὕτη ἔφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα· ἅπαντες συγκινηθέντες ζωηρότατα, διευκρινύροντο καὶ ὤκνησον ὅτι δὲν ἤθελον ἀνα- δεχθῆ πώποτε μηδεὶ νὰ ἀσεβήσῃ πρὸς τὰ Βα- σιλικὰ πρόσωπα. Τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἀληθῶς οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠθέτησεν· οὔτε οἱ ὑπερβέτεροι· ἐκεῖνοι τρεῖς, οὓς καὶ προσεῖπον.

Ὁ Βασιλεὺς, ἀναλαβὼν ἐκ πρωίας τὰς συνδια- λέξεις μετὰ τῶν Πρέσβων τῆς Ἀγγλίας καὶ Βουαρ- ρίας, ἐφανέρωσεν ἐπὶ τέλους ἦν εἶχεν ἀμετάκλη- τον πρόθεσιν ν' ἀναχωρήσῃ, καλέσας με, ἵνα ὀρί- σῃ τὴν ὥραν καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταβιβάσεως Του ἐπὶ τῆς «Σκύλλης». Καὶ περ προσδοκῶν ἤδη ὡς προεῖπον τὴν τοιαύτην τοῦ Βασιλέως δῆλω- σιν, ἐταρχῆθ' ἄλλοτε εἰς τὸ ἀκουσμα ἐτόλμησα δὲ ν' ἀντιτείνω πολλὰς σπουδαίας ἐνστάσεις, ὡς μηκέτι ἀπεγνωσμένων τῶν πραγμάτων. Καὶ ὅ- τως, ὁ Ἀτμοδρόμων, ὡς ἔλεγον ἐγὼ, ἐν παντὶ μὲν ἄλλῳ ἔθνεϊ καὶ μεγάλῳ μάλιστα, ἐλάχιστην ἤθελεν εἶχε σημασίαν ὡς δύναμις πολεμικῆ εἰς παρομοίαν περιστάσεις, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι τότε με- γάλην σχετικῶς παρέειχεν ἰσχύϊν τὸ τοιοῦτο πλοῖον καὶ ἠδύνατο νὰ ἔσπλον θεινὸν καὶ λυσίτελες εἰς χεῖρας Ἡγεμόνος θαρραλέου καὶ συνειδότος τὸ δι- καιώμα του· τοῦτο δὲ μάλιστα, ἕνεκα τῆς πο- λυκόλπου παραλίας ἡμῶν, τοσοῦτον προσφύρου εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ναυτικοῦ· συνάμα δὲ καὶ διὰ τὴν σχετικὴν ἀθυναμίαν τοῦ τότε κατὰ γῆν πυροβολικοῦ. Περαιτέρου δὲ προσέτι, ὅτι, ἐκ τῆς τῆς Λακωνίας, ὅπου οἱ Βασιλεῖς εἶχον ἤδη πι- στοὺς ὑπερμάχους καὶ ἤθελον εὖρει πάντοτε κα- ταφύγιον ἀσφαλές, αἱ Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου παρεῖ- χον ἡμῖν ἐν δέοντι λυσίτελῃ ὀρητήριον πρὸς ἀ- ποκλεισθὸν τῶν ἀνταρτῶν τῆ βοήθεια δὴ καὶ τοῦ ἄλλου Ναυτικοῦ, ὅπερ ἐθεώρουν ἐγὼ—καὶ δι- καιῶς—πιστόν. . . . Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς οὐδόλως ἤκουε τὰ τοιαῦτα, καὶ μὲ διέκοψε πολλάκις λέ- γων ἐπανειλημένως, ὅτι ἐκ τῶν συχνῶν ἐπανα- στάσεων ἀπῆυθησε πλέον, ὅτι **ἐβάρυνθη**— αὐτολεξεῖ— προσεῖπε δὲ· **«ἐνόσω πατῶ τὸ Ἑλ- ληνικὸν ἔδαφος, οἱ Ἑλληνας δὲν θὰ ἐννοήσω- σιν ποτὲ ὅτι οὐδόλως πταίω ἐγὼ εἰς ὅσα μὲ νικητήροισιν»**. Τότε πλέον, βλέπων αὐτὸν ἀ- μετάπιστον, παρεκάλεσα νὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὡς τε- λευταίαν χάριν νὰ τὸν μεταφέρωμεν μετὰ τοῦ Ἀτμοδρόμωνος εἰς Βενετίαν ἢ ὅπου ἄλλαχού βού- λεται, μήπως ἢ ἐκ τοῦ πλοίου φυγὴ του παρεξη- γηθῇ πρὸς βλάβην τῆς φιλοτιμίας ἡμῶν· ἀλλ' ἠρ- νήθη καὶ τοῦτο, λέγων ὅτι **ἤθελεν ἐξάπαυτος νὰ ἀποδώσῃ τὸν Ἀτμοδρόμονα εἰς τὸ ἔθνος**.

Ὁ κυβερνήτης τῆς «Ἀφροέσσης» ὑποπλοίαρ- χος Σταματέλλος, κληθεὶς ἐνδον, διατάχθη τότε νὰ καταπλεύσῃ εἰς Πειραιᾶ καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν νέαν Κυβερνήσιν, ὅπερ καὶ ἐξετέλεσεν ἀμέσως. Μετὰ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσεν ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς Ὑπασπιστὰς καὶ Διευγαλεῖς Του, τὸν Αὐ- λάρχην, τὸν ἱατρὸν Λινδερωμάχερ καὶ τὸν Ὑπουρ-

γὼν Χατζίσκον. Μετὰ τὴν εὐπροσηγορίαν ἐκείνην καὶ ἀδρόσυσήνην, ἃς οὐδέποτε παρέλιπε, προσετίθεν· ἐκείτω τὴν ἐλευθερίαν του, παρεκκλῶν νὰ θεώ- ρητῇ ἄνον τὸ ἰδιωτικὸν του σὺν πέρην καὶ νὰ ἐπι- κλέσῃ οὕτως, ἐάν πρέπῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἢ νὰ τὸν ἀποχωρισθῇ. Ἄπαντες ἠρνήθησαν νὰ ἐγκατα- ταλείψωσι τὰς αὐτῶν Μεγαλειότητας, ἐκτὸς ἡδὲ τῆς του ὑπολοχαγοῦ Βίσσου, ὅστις καὶ ἀνεχώ- ρησεν εὐθύς.

Ἐρωτηθεὶς ἀπὸ μετὰ πλείστης εὐνεμείας τί διανοοῦμαι νὰ πράξω μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του Βασιλέως, ἀπήντησα ὅτι ἐσκόπων πρῶτον εἰς τὴν Γαλλικὴν Νευαρχίδα νὰ προσφύγω, ἔπειτα δὲ νὰ μεταβῶ εἰς Γαλλίαν. Τότε ὁ Βασιλεὺς μετὰ συ- κινήσεως μὲ προσέειπε νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς Βουαρρίαν, λέγων ὅτι ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑποχρεωθῆν καὶ εὐγνωμόνα πρὸς ἐμὲ διὰ τὴν χρεστέην ἡδὲ διαγωγὴν, ἕνεκα τῆς ὁποίας, ἔλεγον, ὅτι ἤθελον ἀφεύκτως κινδυνεύσει σπουδαιότατα, ἐάν τὸ γῶν μὲ συνελάβανον οἱ ἐπαναστάται· εὐτόχως δὲ τῷ καθ' αὐτὸν νὰ μὲ προσλάβῃ καὶ διατρέψῃ εἰς τὴν ἐξῆς ὡς ὑπασπιστήν Του. Ἐδέχθην ὡς εἰκόσ· πα- ρεκάλεσα δὲ τὴν Α. Α. Μ. νὰ μὴ ἀνακοινώσῃ ὅτι ἀ- νεχώρουν μετ' αὐτῆς, μήπως παραχθῶσιν ἐκ τοῦ- του οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ πλήρωμά μου. Τὸ ὑ- πεσχηθῆ δὲ καὶ ἀληθῶς ἐτήρησεν ἀπόρητον τὸ πρᾶγμα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Βασιλισσάν. Ἦν δὲ 11 πρωίας, ὅτε διεδόθη ἔνδον ἡ ἀγγελία τῆς προσεχούς ἀναχωρήσεως τῶν Α. Α. Μ. Μ. Μετ' ὀλίγον ἤρξαντο μετακινούμενα τὰ πολυκρίθμα Βασιλικὰ σκεῦα καὶ ἐφόδια, ἐπιτιθέμενα εἰς τὰς λέμβους τῶν τριῶν πλοίων. Τελευταῖον δὲ μετὰ τὸ κατηφέστατον ἀκράτιστα, παρατεθέν πάλιν εἰς τὸ κατάστρωμα τῆς πρῶτης, λευκὴ τις με- γάλῃ λέμβος ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἢ ὠρισμένη συ- νήθως διὰ τοὺς Βασιλεῖς καὶ τούτου ἕνεκεν ἐπι- καλουμένη Βασιλική, παρέβλεπεν εἰς τὴν δεξιᾶν κλίμακα, ὅπως παραλάβῃ αὐτοῦς. Ἦν δὲ τότε 1 Μ. Μ.

Ἄπαντες ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐ- ξικιρούμενων τῶν ἐν ταῖς λέμβοις κωπηλατῶν καὶ τῶν ἐπιστατῶν καὶ γεμιστῶν τῶν τηλεβόλων, οἵτινες ἦσαν κάτω ἐν τῷ πυροβολείῳ ἐγκαίρως μετὰ τῶν οἰκείων ἀξιωματικῶν καὶ δοκίμων, ὅ- πως ἐνεργήσωσι τὸν νενομισμένον χαιρετισμὸν ἐξ 21 βολῶν.

Ἄκρα σιωπῆ ἐγένετο ἅμα ἀνέβησαν εἰς τὸ κα- τάστρωμα αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἔτοιμοι ν' ἀναχωρή- σωσιν. Ἡ Βασιλισσα πρῶτη θεαθῆ ἐνδεδυμένη ἀ- πλῶς ὀδοιπορικὴν στολὴν καὶ κρατούσα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἐγγεῖριόν Της. Οἱ Ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου, πάντες ἐν στολῇ πρῶτῃ, ἐρίψαν τὴν χεῖρά Της, τινὲς μάλιστα ἔκλαιον. Ἀπεχαρτίσθη δὲ νεύματος χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν καὶ, ἐρι- δομένη ἐπ' ἐλοῦ, κατήλθε τὴν ἐξωτερικὴν κλί- μακα καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ λέμβῳ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, φορῶν τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν, προέβη κατόπιν.

ἔτεινεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀξιωματικῶν τὴν δεξιάν Του, ἣν ἅπαντες ἀθρομῆτως ἐβίβησαν καὶ ἀποχαιρετίσας ἐν κύκλῳ διὰ στρατιωτικῶν σχήματος πρὶν ἢ κατέλθῃ πρὸς τὴν λέμβον, εἶπε γεγωνυῖα τῇ φωνῇ τὰς ἀπλᾶς ταύτας λέξεις: «Εὐχομαι νὰ εὐτυχήσῃ ἡ Ἑλλάς!» μεθ' ἧς κατέβη βραδέως τὴν ἐξωτερικὴν κλίμακα, κρατῶν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἄκρον τῆς φουστάνελλας Του. Ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς Βασιλικῆς λέμβου, παρ' αὐτὸν τὸν οἰκκαῖσταν ἐγὼ συμφώνως τῷ Ναυτικῷ κανονισμῷ τῷ παραγγέλλοντι νὰ οἰκκίζῃ ὁ Κυβερνήτης αὐτός, ὅταν συνοδεύῃ τὸν Βασιλέα. Εἶχον δὲ ἀφίσει συμμόρφους διαταγὰς εἰς τὸν Ὑπαρχόν μου καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἀξιωματικὸν ὡς μέλλων νὰ ἐπανέλθω ἔνδον ἅμα προπέμψας τὰς Α. Α. Μ. Μ. εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πλοῖον. Μόνος ὁ βασιλεὺς ἐγένωσκε τὸ ἐναντίον τὸ προσωφωρηθῆν μετὰξὺ μας.

Ἡ λέμβος τότε διπυθύνθη μεγαλοπρεπῶς βραδυποροῦσα καὶ κύκλον μέγαν ἐκτρέχουσα ἐξεπίτηδες ὅπως ἐν τῷ διαστήματι, βραχέϊ ὄντι, προφθάσῃ ἀμφοτέρω τὰ πλοῖα νὰ ἐκτελέσωσι τὸν διὰ πυροβόλων χαιρετισμὸν, ἐνῶ ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο διεπλέομεν. Ὁ δὲ χαιρετισμὸς οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀτμοδρόμωνος, ἐξετελέσθη ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου διαταγμῶν καὶ μετὰ πάσης ἀριστείας, ἐν εὐσεβῶστί δὲ σιωπῇ!

Τὰς Α. Α. Μ. Μ. ὑπεδέχθησαν οἱ Ἄγγλοι μεθ' ὧν τῶν Βασιλικῶν τιμῶν. Ὁ Πρέσβης κ. Σκάρλετ ἦν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐν στολῇ, ὡς καὶ οἱ γραμματεῖς του' ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Πρέσβους,

1. Τὸ πλήρωμα τῆς «Ἀμαλίας» ὅμως δὲν ἦτο παραταταγμένον ἐπὶ τῶν κεραίων, ὡς τὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ, καὶ ἐπομένως δὲν ἐφώναζε «Ζήτω» κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως· ἀλλ' ἡ ἑλληψὶς ἀποδοτέα εἰς συγκνωστὴν τινα ἐν τοιοῦτοις καιροῖς σύγχυτον, καθότι, ὡς προείπομεν, κάμπολλοι ναῦται τότε ἀπησχολοῦντο εἰς τὴν μεταδίδοσιν τῶν πολυαριθμῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν Βασιλικῶν πραγμάτων εἰς τὴν «Σκύλλαν» καὶ τὴν «Ἐλαφρον» δὲν εἶχον δὲ προνοήσει νὰ συμπληρωσῆν τὰς τάξεις τῶν παραταχθησομένων εἰς τὰς κεραίας ἀνδρῶν. Οὐχ ἦττον ὅμως τὸ μὲν κέλευμα ἄνω! ἐδόθη ἐγκαίρως, οἱ δὲ ναῦται οἱ συνήθως ὄρισμένοι εἰς τὰς κεραίας, πανταχόθεν εἰς τοὺς ἐπιτόνους ἀνεπήδησαν πρόθυμοι· ἀλλὰ φανέντων τότε πολλαχοῦ τῶν κενῶν, ἐγὼ αὐτὸς ἐκ τῆς λέμβου, ὅπου ἤμην ἤδη, παρήγγειλα νὰ καταβῶσιν ἐν τάχει, ὅπως καλυφθῇ οὕτως ἡ ἀταξία. Οὕτως ἐξηγεῖται ἀπλοῦστατὸν τι γεγονός, ὑπ' ἄλλων ἐσφαλμένως ἢ κακοδοῦλως ἐρμηνευθέν.

Πρὸς τοῦτοις εἶπον ὅτι, ἅμα τῇ ἀναχωρῆσει τοῦ Βασιλέως, ἡ Βασιλικὴ σημαία, καθελκυθεῖσα ἐκ τοῦ ἱστοῦ, κατεπατήθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ψευδέστατον καὶ τοῦτο! ἡ γὰρ Βασιλικὴ σημαία, καταβιβαθεῖσα ὡς εἶχον ἐκ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοῖου καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Βασιλεὺς κατέβαινεν εἰς τὴν λέμβον, ὑψώθη εὐθὺς ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τῆς λέμβου αὐτῆς συμμόρφως τῷ κανονισμῷ, καὶ μᾶς συνώδυσεν οὕτω, κυματίζουσα ὑπεράνω ἡμῶν μέχρι τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοῖου, ὅπου τὴν ἐκράτησαν μέλιτα οἱ Ἄγγλοι μὴ ἔχοντες τοιαύτην, ὥστε μεθ' ἡμῶν ἦλθε καὶ εἰς Βενετίαν, χρησιμοποιήσασα τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν ἐκεῖ ἀπόβασιν τῶν Βασιλέων.

νεῆνις 18ετής, παρίστατο τῷ πατρὶ ὄλη μελανοφοροῦσα ὡς ἐν μεγάλῳ πένθει. Μετ' ὀλίγον ἡ Πρεσβεία, τοὺς βασιλεῖς ἀποχαιρετίσασα, εἰς Ἀθήνας ἀπέπληθεν.

Ἄμα ἐπὶ τῆς «Σκύλλης» ἀναβῆς, ἐγραψα καὶ ἔστειλα εἰς τὴν «Ἀμαλίαν» τὴν ἐξῆς ἐπίσημον διαταγὴν.

«Πρὸς τὸν Ὑπαρχόν του Β. Ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλίας».

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Βασιλέως μένω μετ' αὐτοῦ. Ἐπομένως ἀναλάβετε τὴν κυβερνήσιν τοῦ Ἀτμοδρόμωνος καὶ καταπλεύσατε εἰς Πειραιᾶ, ὅθεν θέλετε ζητήσῃ ἀμέσως τὰς διαταγὰς τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν ὄρμῃ Σαλαμῖνος 12 Ὀκτωβρίου 1862.

Ὁ Κυβερνήτης Α. ΠΑΛΑΕΚΑΣ

Τὸ ἔγγραφόν μου τοῦτο ἐλόμισε καὶ ἐπέδωκεν εἰς ἀξιωματικὸς Ἀγγλος ἐν στολῇ καὶ διὰ λέμβου Ἀγγλικῆς. Τὰ πάντα ἡσύχαζον εἰσέτι ἔνδον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀτμοδρόμωνος, ὅτε ἐλήφθη ἡ διαταγὴ ἀμέσως δὲ ἀνήφθησαν τὰ πυρὰ τῆς ἀτμομηχανῆς καὶ ἠτοιμάσθησαν εἰς ἀνάσπασιν τῶν ἀγκυρῶν· ἀλλὰ, σκεπθέντες φαίνεται ὅτι ὁ μὲν ἀτμός μόλις μετὰ μίαν ὥραν θὰ ἐγείρετο, τὸ δὲ ἕτερον ἔργον ἀπῆται χρόνον ἰκανὸν ἕνεκα τοῦ βάθους 17 καὶ 19 ὄργυιῶν, εἰς ὃ ἦσαν αἱ ἀγκυραὶ πεποντισμέναι, ἔκρινον νὰ στείλωσιν ἀμέσως εἰς Πειραιᾶ καὶ νὰ ζητήσῃ τὰς διαταγὰς τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἡ ἐπὶ τούτῳ σταλεῖσα λέμβος ἦν αὐτὴ ἡ Βασιλικὴ ἡ ἔτι μετακομίσασα τοὺς Βασιλεῖς καὶ ἡμᾶς ἅπαντας εἰς τὴν «Σκύλλαν»· ἐξεκίνησε δὲ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐνὸς ἀξιωματικοῦ, φέρουσα καὶ δύο οἰκογενεῖας, αἵτινες ἐκ πρώτης εἶχον ἔλθει ἔνδον ν' ἀποχαιρετίσωσιν τινὰς τῆς Βασιλικῆς συνοδείας. Ἦσαν δὲ αὗται, ἡ οἰκογένεια Καρποῦνη, καὶ ἡ κυρία Καίσαρος Ρόμα, ἣτις πολυλοῦς ἀφόβως παρεῖδε κινδύνους, ὅπως ἔλθῃ πρὸς τὸν σύζυγόν της τότε διαγγελέα τοῦ Βασιλέως. Ἄμα εἰσέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ, ἐκύκλωσαν τὴν λέμβον κάμπολλα πορθύεα γέμοντα ὀπλοφόρων, ἀπὸ δὲ τῆς κρηπίδος τοῦ τελευταίου ὅπου παρεβίβηεν ὁ μανιώδης ὄχλος, ἠπειλήσας τοὺς ναύτας, ἀρνηθέντας νὰ φωνάζωσι «κάτω ὁ τύραννος», καὶ μόλις ἀντιφωνήσαντας, «Ζήτω τὸ Ἔθνος!» ἐπὶ τῇ δεήσει τῶν περιφόβων ἐπιβατῶν καὶ τῇ παρακελεύσει τοῦ ἀξιωματικοῦ τῶν, τοῦ Ὑποπλοιάρχου Γ. Κρισμάδη, καὶ τούτου δὲ ὄντος ἐνὸς τῶν τριῶν ὑπόπτων.

Τὸ αὐθεντικὸν τοῦτο γεγονός ἀποδεικνύει καὶ αὖθις, ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα ὅπερ ἐφροβούμεθα, δὲν εἶχεν εἰσέτι εἰσδύσει ἐπαισιθῶς εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ Ἀτμοδρόμωνος, παρὰ τὴν γνώμην τινῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἀδίκως ἀπέ-

δωκαν εἰς τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ τὴν φυγὴν τοῦ Βασιλέως.

Ἐῶ δὲ κατὰ τὸ τελευταῖον Πειραιῶς συνέβαινον τὰ τῆς Βασιλικῆς λέμβου ἔτι λεχθέντα, ὁ νέος ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Ὑπουργὸς κ. Καλλιφρονᾶς, ἐξ Ἀθηνῶν πάλιν καταβῆς, κατώρθωσε τέλος πάντων νὰ ἐπιληφθῇ τῆς Ποσειδωνίου Τριαίνης ἐμβλίνων μετὰ πλέον ἢ 500 ἀρειμανίων εἰς τὴν «Ἀφροέσσαν», ἕνεκα τοῦ ὑπερβάλλοντος τούτου βάθους κινδυνεύουσαν νὰ βυθισθῇ. Ἄμα δὲ τὴν μετάβασιν μαθὼν τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον, ἀνασπᾷ τὴν ἀγκυραν τῆς «Ἀφροέσσης» καὶ σπεύδει ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα μετὰ τοῦ ἀλαλάζοντος ἐκείνου πλήθους, ἐκ τοῦ ὁποίου τινὲς εἰς τοὺς ἐπιτόνους ἀναβάντες, ζήτη καὶ σημαίας ἀνέσειον. Ἐν τῷ πλήθει τούτῳ τῶν ἀρειμανίων ἐπιβατῶν τῆς «Ἀφροέσσης» παρήσαν καὶ γυναῖκες.

Ἦν δὲ 3-ἑσπέρας, ὅτε ἦλλον πλησίον τῆς «Ἀμαλίας», ἐφ' ἧς καὶ συνωθούμενοι, ὀλίγον ὄμως, ἀνεπήδησαν. Τότε ἠκούσαμεν ἀθρόας ἐπευφημῆσεις καὶ μετ' ὀλίγον εἶδομεν ὑπεράνω τοῦ καπνοῦ ἐνὸς ἄλλου χαιρετισμοῦ 21 πυροβολισμῶν, ἐπαιρομένην τὴν μεγίστην τοῦ πλοῖου σημαίαν, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχον ἐξηλώσει τὰ Βασιλικὰ παράσημα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀτμοδρόμων, ὅλος σημαϊοστόλιστος καὶ μετεώρους ἔχων τὰς ἀγκύρας, ἐκίνησε τὴν ἑλικὰ του' ἀλλ' ἀντὶ νὰ τραπῇ εὐθὺ πρὸς τὸν Πειραιᾶ, περιέγραψε βραδέως μέγαν τινὰ κύκλον περὶ ἡμᾶς καὶ τέλος ἀπέπληθεν, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασιλίσσα ἐκ τοῦ θαλάμου τῆς «Σκύλλης» ὅπου εἶχον καταβῆ, ἐθεώρουν ἀρκεῖς τὸ λυπηρὸν αὐτοῖς τοῦτο θέαμα, ὅπερ ἤθελον ἐκλάθει ὡς ἀπροσπεπὸς ἀλαζόνευμα, ἐὰν τὸ ἐπαναστατικὸν πλοῖον δὲν ἐτήρει εὐλαβῶς, καθὼς ἐτήρησε τότε ἄκραν σιωπὴν.

Αἱ ὀλίγα ὥραι, ἃς ἔμειναν τὰ δύο πλοῖα ἐν Σαλαμίνῃ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀτμοδρόμωνος ἐδαπανήθησαν εἰς προτομασίαν τοῦ μέλλοντος αὐτῶν πλοῦ. Ἡ «Ἐλαφος», καθὼς ἐλάσων τῆς «Σκύλλης» καὶ βραδυτέρα, ἐδέχθη οὐ μικρὸν μέρος τῶν φορτίων καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπηρέτας, ἐνῶ αἱ Α. Α. Μ. Μ. καὶ ἡ συνοδεία τῶν ἔμειναν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ πλοίῳ, μέλλοντι ὄμως νὰ ῥυμουλικήσῃ τὸ Γαλλικὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου συνέφερε νὰ μὴ χωρισθῇ.

Ὁ Συνταγματάρχης Βαλτινὸς, ὁ ἐκ Καλαμῶν ἀποσταλεῖς ἐπὶ τῆς «Παράλου» εἰς Ἀκαρνανίαν, μᾶς ἐπανῆλθε τότε εἰς Σαλαμίνα ὅπως ἀναλπίστω. Ἦδη ὁ Βασιλεὺς ἀνησυχεῖ ὑπὲρ τοῦ πιστοῦ ὑπασπιστοῦ, ὡς εὐρόντος βέβαια τὸν ἐκεῖ τόπον ἐπανίστατον. Καὶ ἀληθῶς ἐκινδύνευσε πως· ἀλλ' εὐτυχῶς ἐπέβη τῇ πιστῇ συνδρομῇ τοῦ κυβερνήτου Ἀντ. Ρεβίδου· ἐπιστρέψαντες δὲ εἰς Καλάμας καὶ Λιμένιον εἰς ἀναζήτησιν τῆς «Ἀμαλίας», ἀφίκοντο τέλος ἐξώθεν τοῦ Πειραιῶς, ὅπου ἔμαθον ἐκ στόματος αὐτῶν τῶν ἐπαναστατῶν τὰ

πρόσφατα ἐν Σαλαμίνῃ συμβάντα. Ὁ Κυβερνήτης Ἀντόνιος Ρεβίδης, ἐμμένει πιστὸς εἰς τὸ καθήκον του καὶ καταφρονήσας τῆς ἀπειλῆς ἀνδρῶν, τότε ἤδη θορυβουσῶντων, ἦλθεν ἀδιστακτικῶς εἰς Σαλαμίνα καὶ ἀπέδωκε τὸν Ὑπασπιστὴν εἰς τὸν Βασιλέα· μεθ' ὃ εὐθὺς ἀπέπληθεν εἰς Πειραιᾶ.

Ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς «Σκύλλης», ἐν Σαλαμίνῃ ὁρμύσης ἐξέδωκεν ὁ Βασιλεὺς τὴν παρὰ πόδας προκήρυξιν, ἣτις ὅμως ἐδημοσιεύθη μόνον ἐν Κερκύρα τρεῖς ἡμέρας ὕστερον.

«Ἑλληγες!»

Πεπεισμένος, ὅτι μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα ἄτινα ἔλαβον χώραν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βασιλείου καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πρωτεύουσάν, ἡ περαιτέρω ἐν Ἑλλάδι διαμονή μου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἠδύνατο νὰ φέρῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς παραχὰς αἰμακτηρὰς καὶ δυσκόλους νὰ καταβληθῶσιν, ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω ἐκ τοῦ τόπου τούτου, τὸν ὁποῖον ἠγάπησα καὶ εἰσέτι ἀγαπῶ, καὶ πρὸς τὴν εὐθυμίαν τοῦ ὁποῖου ἀπὸ τριακονταετίας σχεδὸν οὔτε φροντίδων, οὔτε κόπου ἐφείστην. Ἀποφύγων πᾶσαν ἐπίδειξιν, εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὰ ἀληθῆ τῆς Ἑλλάδος συμπερόντα καὶ πάσαις δυνάμεσι προσεπάθησα νὰ προαγάγω τὴν ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐπιστήσας ἰδίως τὴν προσοχὴν μου εἰς τὴν ἀμερόληπτον τῆς δικαιοσύνης ἀπονομήν. Ὅσαίτις δὲ ἐπρόκειτο περὶ τῶν κατὰ τοῦ προσώπου μου πολιτικῶν ἐγκλημάτων, ἔδειξα πάντοτε μεγίστην ἐπιείκειαν καὶ λήθη τῶν πεπραγμένων. Ἐπιστρέφον εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς μου, λυποῦμαι ἀναλογιζόμενος τὰς συμφορὰς, ὑφ' ὧν ἐπαπειλεῖται ἡ προσφιλέ μου Ἑλλάς ἐκ τῆς νέας πλοκῆς τῶν πραγμάτων, καὶ παρακαλῶ τὸν εὐσπλαγγχον Θεὸν ν' ἀποπέμῃ πάντοτε τὴν χάριν Του εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξεδόθη ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Σαλαμῖνος τὴν 12)24 Ὀκτωβρίου 1862.

ΟΘΩΝ.

Ἡ «Σκύλλα» καὶ ἡ «Ἐλαφος» ἀπῆραν ἐκ Σαλαμῖνος τῇ 9 ἑσπέρας (12 Ὀκτωβρίου) καὶ ἐπλευσαν πρὸς νότον διαβᾶσαι ἀφανεῖς ἔμπροσθεν τοῦ Πειραιῶς, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἔμεινε μόνον ἀλλοδαπὸν πολεμικὸν πλοῖον ἡ Γαλλικὴ ναυαρχὴ «Ζηνοβία», ἕνα ὑπερασπίσει διὰ τῆς παρουσίας της, ὡς ἔλεγεν ὁ ναύαρχος Touchard ἅπαντα τὰ ξενικὰ ἄτομά τε καὶ συμπερόντα κατὰ τὰ ἀναπόσπαστα ἀπὸ πάσης ἐπαναστάσεως ὄργια. Τῇ ἐπαύριον ὅμως ἀτμοδρόμον τι Ἀγγλικὸν, ὀνόματι . . . ἡ Βασιλίσσα, ἐξικοσταλὲν κατὰ τάχος ἐκ Κερκύρας, ὅπου ἐστάθμισεν ὁ Ἀγγλικὸς στόλος, ἠγκυροβόλησεν εἰς Πειραιᾶ.

Ἡ «Σκύλλα» λοιπὸν καὶ ἡ «Ἐλαφος» ἐξηκολούθησαν ἐπὶ Βενετίαν, βραδυπλοοῦσαι μὲν, ἀλλ' ὑπὸ θαυμαστῆς εὐδίας παραπεμπόμεναι. Καθ'

βλάν τον πενήτημερον τουτον διάπλουον η θάλασσα υπό λιπαράς γαλήνης κατεχομένη, ουδένα των επιβατών ηνώχλησεν· ο δε άπρ' ώποτε υπήρξε δικαιέστερος ποσοτών όψε του ενιαυτου. Τη Κυριακή μάλιστα (14' Οκτωβρίου) όλίγω πρό της ήλιου ανατολής, ως άπεμακρυνόμεθα της Πελοποννησιακής παραλίας, η του άερος εξαισία διαφάνεια, ως υπό τινος κατοπτρισμού βοηθουμένη, επέλειξε εις τους άτυχεις Βασιλείς, έγερθέντας ήδη και διά δακρυών θεωμένους από της γερύρας, άπαντα εκ μιας τά όρη της παλαιήμου γης, επ' ης εβασίλευσαν τριακόσια έτη. Εξ' διεκρίναντο άπόψεως όρειον, επαλλήλως υπερκειμένων ως σκηνογραφίαι λεπτόσταται, προεξέχουσαι του πέραν διαυγούς και καταφωτιστου ήδη ούρανου. Εν πρώτοις αί νήσοι Σαπιέντζαι· αί πάλαι Οίχοισαι εις άπόστασιν 3 η 4 μιλίων· όπισθεν αυτών τα Νεάκαστρα, η αρχαία Πύλος μετά του μικρόχρον της όρου, άπερ διατείνει προς την Μεθώνην και Κορώνην· τρίτην σκηνογραφίαν έσχηματίζον τά κατάσκια της Μεσσηνιας όρη· υπερβάνω δε, δηλαδή όπισθεν τούτων, τά της Αρκαθίας και δεξιόθεν αί κορυφαί του Ταυγέτου και η τραχεία βράχης της Μάνης, μέχρις του Γαινάρου η Ματαπα. Έπι άπώτερον τούτων, προς άριστέρα μών η Ζάκυνθος άκροφανής, κατέναντι δε αί άκρόφυτοι της Ηλιδος και της Αχαΐας και τού της Κυλλήνης όρου, τό μετά τον Ταυγέτον ύψηλόστατον της Πελοποννήσου. Τέλος δε, εις τά πέρας ταύ του θαυμάσιου τούτου και ως άπιστεύτου έρικόντες, προς βορράν μών αί χιονοσκεπείς της Αιτωλικας κορυφαί, κατ' ά μέσον της έσχάτης εκούτης άπέψεως εις 120 μιλίων η 222 χιλιομέτρων ευθύτην άπόστασιν· αί τρεις ευδιάκριωστα κορυφαί του Παρνασσού!

Η ΜΟΥΣΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Διήγημα.

Συνήθεια και τίλος· 181 σελ. 780.

Τίνα μεταδώ εις τό δωμάτιόν μου ήναγκάσθην να καταβώ την ζυλίτην κλίμακα και να διέλθω δια της αθούρας των οίνοποτούντων. Έπανεύρον δε τον Σταύρον και την Μαρίαν, εκείνον μών καθήμενον πρό της έστίας και σπριζοντα την κεφαλήν διά των δύο χειρών και σφόδρα καταβεβλημένον, ταυτην δε ευθύμως και φαιδρώς έρ-

Τί· Η Βασίλισσα άσ' έσπείρας είχεν έκφράσει τή "Αγνήν πλοίαρχω την επιθυμίαν της, όποις διαπλεύσωμεν έγχεύθεν των Ποντιών Νήσων, ίνα θαυμάση πάλιν έπίπαξ την θυσίτην παραλίαν της Ελλάδος· άλλ' έγώ, προιδόν την εκ της θέας τούτης γεννησόμενην θλιβερήν συγκλίτην, μετέπεισα τον πλοίαρχον, όποις επείβη πρός τό πηλαγόν πριν η εξουνήσασιν οι Βασιλείς και παραπλεύσωμεν την Ζάκυνθον και Κεφαλληνίαν Έξωθεν, άπερ και έγινετό.

γαζομένην. Έτρεχαν επάνω, κάτω, τά πάντα δευθετούσα, τά πάντα προφθάνουσα.

— Άμα δε ιδούσά με :

— "Ε! μοι είπε, πώς σας φαίνονται, δέν τά έχουν όλοι τους χαμένα ;

Και χωρίς να μοι δώση καιρόν να άποκριθώ.

— Έγώ προτιμώ, προσέθηκε, τό τραγουδάκι του χωριού μας.

Και διά φωνής δρασεράς έτραγώδιζε την επομένην στροφήν, ήτις άπέμεινεν εν τή μνήμη μου.

Τό πουλί που νόχτα μέρα πικραμένο κελαιδί
ε' τάνθισμένο του κλαδι.

— Άχ! δέν έχει τόση φλόγα μέσ' ες τή μαύρη του καρδούλα
— Άχ! γλυκειά μου κοπελλούλα! . . .

Έλθούσα δε προς τον άκίνητον καθήμενον Σταύρον και θεωρήσασα αυτόν όλίγην ώραν :

— Βρέ τί κάνεις αυτού πέρα, θεότρελλε! άνεφώνησεν άνακαγγάζουσα. Παρ' ένα φώσ και πήγαινε τον κύριον ες την κάμαρά του.

Ο Σταύρος ήγγέθη και λαβών κηρίον μέ συνώδευσε άναυδος.

Κλεισας δε τά παράθυρα και καταβιάσας τά παραπετάσματα, είπε μετά φωνής πενήμου.

— Δέν είχα λοιπόν δίκχη, κύριε, να πέσω ες τό ποτάμι ;

— Ερώτησε την Μαρίαν, τή είπον, και έκεινη θά σου δώση την άπόκρισιν.

— Άχ! άνεφώνησε τύπτων τό μέτωπον, μία γυναίκα είναι μονάχα ες τον κόσμον . . . Μά σεις, κύριε, θά το μετανοήσετε. Όσω ζήτε θά λέτε : άχ! γιατί να μή το άφήσω τό παιδί να πέσ' ες τό ποτάμι. Τό καλό είναι που τό ποτάμι είναι έδώ κοντά, προσέθηκε περίλυπος.

— Μή λησμονής Σταύρε, ότι η Μαρία είναι άκόμη κοντήτερα.

Μετ' όλίγον κατεκλίθη, άλλ' πολυόλίγον έκοιμήθη η μά τό ναί νοιάζω ότι όλην την νύκτα δέν έκλεισα μάτι. Οι ποντικοί έχάλασαν τον κόσμον. Περί τον όρθον δε εν φ' με κατελάμβανεν ό ύπνος, άφηνίσθην αίφνης υπό του θορύβου του Σταύρου, όστις έτοιμαζόμενος να μεταβή εις την πόλιν έξεύγνε την Άσιέρω. Κατέβη λοιπόν και έγώ εις τον κήπον να περιπατήσω όλίγον και μετ' ου πολυό είδον και την Έλένην προσερχομένην. Ητο άπλως ένδεδυμένη και πολυό ευμορφότερα η την παρελθούσαν έσπεραν. Η Μούσα προσήλθε κατ' ευθείαν προς με και με προσηγόρευε μετ' αικειότητος άλλ' και προστατευτικώς πως. Δέν με δυσπρόστησε ό τρόπος της ούτος τούναντιόν μέ ήρεσε, και έμειδίασα μόνον διά την ματαιότητά της. Άλλ' όμως τί τα θέλετε, ήτο χαριστάτη κόρη, μάλιστα δε όσάκις έλπισμένοι τάς έννεά αδελφάς της.

Ο κήπος είχε μεράν θύρας άγουσαν προς την έξοχήν. Ουδόςλας δε αίσθανόμενος, εν φ' συνδιαλεγόμενοι ήλθομεν πλυσίον της θύρας, την άνοιγω και έξερχόμεθα, και μετ' ου πολυό διερχόμενοι άνα μέσον των άγρών φθάνομεν άναπαισθήτως παρά τάς όχθας του ποταμιού, γραφικώτατας κατ' εκείνο τό μέρος. Η Έλένη έβάδιζε σπριζοντα τον βραχιονα επί του βραχιονός μου· ή μεθα, βλέπετε παλαιό φίλοι. Μοι έλεγε περί των Παρισίων, της πατρίδος των όνειρων της, και ήδη η δόξα τή επλεξε στεφάνους.

— Τί! άνεφώνησε, θέλετε να εγκυταλειψετε τον τοπον τούτον, όστις σας είδε γεννωμένην ;

— Τά άστράτά μου θά τον άπαθανάτισουν, μοι άπεκρίθη. Θέλω ήμεραν τινά τό ποτάμιον τούτο να μή έχη τίποτε να φθονήση τάς όχθας του Άνίου και τους βράχους της Βοιωτούζης.

— Θέλετε να ανταλλάξητε άντι του θορύβου, της άγωνίας και της ταραχής, την γλυκιάτην σιγήν και την δρασεράν άνάπαυσιν της έξοχής ;

— Θέλω να υπάκουσω εις τό πεποιημένον μου.

Ο μέγας ποιητής μας τό είπεν : η ύπολαΐς κρύπτει την φωλεάν της εις τους άγρούς, ό άετός άλλους έχει όρίζοντας.

Ταυτ' άκούων δέν ήδυνήθη να καταστείλω την εκ του στήθους μου έξερχομένην άλήθειαν. Διά μιας ήρπασα τάς χείρας της Έλένης και τή είπον μετά συγκινήσεως.

— Σας άπατούν, κυρία, σας πλανούν, θά σας άφανίσουν, αν δέν προσέξετε!

Εκείνη δε παρατήρουσα μετ' εκπλήξεως

— Και τίς με άπατά ; ήρώτησε μειδιώσα, τίς με πλανά, τίς θέλει να με άφανίση ;

— Άκούσατε, κυρία, τή άπεκρίθη ήμερος, άφ' ου την εκάθισα πλυσίον μου. Οχ σας διηγήθη όδύλληρον ιστορίαν, άληθινήν ιστορίαν, ιστορίαν πόσρατόν. Οχ είμαι δε σύντομος. Πρό είκοσι περίπου έτών είχ' εν τίνι έπαρχία μετά της μητρος της νεάνης χαρισάσα ως υμείς και ως υμείς ποιήτρια. Ημεράν τινά έλκούενη υπό του πειρασμού της δόξης, προτερομένη υπό των διασημών ποιητών, όστινες τή έγγραφον ως γράφουσι προς υμάς, άφ' ης την γενέθλιον πόλιν, ως υμείς θέλετε να άφήσετε τό χωρίον σας εν φ' έγγενήθητε, και επήγεν εις Παρισίους να δρέψη τάς δάφνας τάς όποιας τή υπέσγοντο. Και έξεύρετε τί ευώχηεν εν Παρισίοις ; Την άθλιότητα και την στέρησιν και απέθανεν επί της φάθης.

— Αύτά είναι παραμύθια, είπεν η Έλένη στωπτικώς. Δέν είμεθα πλέον εις τους χρόνους του Ριλιέρτου.

— Χθές έτι μέγας ποιητής απέθανεν εν τή νοσοκομείω. Ουδείς δε των περιστοιχιζόντων τό φρεστρον του και θρηνούτων, ουδείς τον παρηγόρησε ζώντα, ουδείς τον έθρεψε πεινώντα, ουδείς τον παρεστάθη κατ' ατή τελευταίαν του ώραν άποθνήσκοντα.

— Έχετε όρεξιν να γελάσετε, και τά λέγετε αύτά.

— Τούναντιόν έχω πολλήν όρεξιν να κλαύσω.

Και λαβών εκ τούτου άφορμήν τή είπον περί του φιλολογικού βίου, δι' άπερισκέπτως ήθελε να επιχειρήση, και τή κατέδειξα τάς ύφάλους αυτού και τους σκοπέλους. Προσπάθησα δε να τή άποδείξω ότι παν ό,τι έλεγεν η διανοείτο ήτο δολως έσφαλμένον· υπήρξα σκληρός, άδυσώπητος.

— Μάλιστα άπατάσθε, τή έλεγον. Έπειδή έχει τις ευκολίαν τινά εν τή πνεύματι, χάριν τινά εν τή φαντασία, αίσθημ' άνεπτυγμένον των άρμονιών της φύσεως, δέν έσεται άναγκάτως ότι είναι και ποιητής και φέρει την σφραγίδα της θείας δυνάμεως. Πόσους είδον άπερχομένους ύψηλά έχοντας την κεφαλήν, και επανελθόντας εις τό πτωχικόν των τεταπεινωμένων και κάτω νεύοντας.

— Άπερχόμεθα, και άφ' ου φθάσωμεν, οι κλώνες όστινες προσέφερον εις ήμας τους καρπούς και τά άίθη άνυψούνται αίφνης, αί άτραποι αί φθινόμεναι εις ήμας έστρωμένοι δι' άμμου και μαλακώς επικλινείς, είναι άπόκρημοι και όλισθηραί, αί προσκαλούσαι ήμας χείρες άποσύρονται, τό μέλλον εξελέγχεται φρούδον, η δόξα εκφεύγει των χειρών μας, και μακαρία η μεγαλοφυία ήμων, εάν δέν καταβληθή υπό της ταλαιπωρίας και της πείνης!

Δέν περιωρίσθην δε εις μόνας τάς ποιητικάς εικόνας, άλλ' τή επέδειξα γυμνήν την Τύχην, ήτις την άνέμενε μακράν του χωριού της. Έπέμεινα ιδίως άναπτύσσων εις όποιάς θυσίας έμελε να καθυποβάλη την οικογένειάν της, τή έλάλησα άναφανδόν την άυστηράν γλώσσαν, ην όφείλει πας έντιμος να λαλή. Είπον τέλος παν ό,τι είναι δυνατόν να είπη τις εις πτωχόν νεάνιδα έτοιμην να ριψοκινδυνεύση εν τή θεελλώδει εκείνη θαλάσση, ήτις τοσαύτα ώχρά άπερρόφησε θύματα.

— Άλλ' εις ό,τι έγώ έλεγον, εκείνη άπεκρίνετο : «Θέλετε να γελάσετε» η «Τί ζέρετε σεις ; » και άείποτε μοι άντέτασε την επιστολήν του μεγάλου ποιητού, ην έλαβε την προτεραίαν.

— Άλλά, άγαπητή μου κόρη άνεφώνησα, δέν είξευρεις λοιπόν ότι οι μεγάλοι ποιηταί γράφουσι τοιαύτας επιστολάς προς πάντας τους μικρούς ποιητάς του σωρού, όστινες άποστέλλουσιν εις αυτούς στίχους άθλιούς. Η επιστολή αυτή, η χαρά σου, τό καμάρι σου, πρό πολλού ήδη περιτρείει τάς διαφύους έπαρχίας, δέν έγράφη πρώτην φορά.

— Μήπως έχετε εις τό θυλάκιόν σας καμμίαν προγενεστέραν έκδοσιν αυτης ; είπεν η Έλένη στωπτικώς.

— Chi lo sa ? άπεκρίθην έγώ μειδιών.

Η Έλένη ήγγέθη και επανελάδουεν την προς τό χωρίον άγουσαν άτραπόν. Καθ' όδόν άπεπειράθη άπαξ έτι να κλονήσω την άπόφασίν της και στιγμιαίως ένόμισα ότι σχεδόν που τό κατώρθωσα. Άλλ' εκείνη, ως καθ' έαυτήν λαλούσα άνεφώνησεν αίφνης :

— Όχι!

— Όχι!

— Όχι!

— Όχι!

— Όχι!

— Όχι!

— Όχι!

*Επειτα δὲ ἀποτεινομένη πρὸς με εἶπε.

— Καὶ τί θέλετε λοιπὸν νὰ γείνω; ἔχετε κατὰ νοῦν ὅτι ὀφείλω νὰ διαβιώσω ἐν τῷ καπηλείῳ τοῦ πατρὸς μου;

— Μὴ γένοιτο! ὑπέλαβον ἐγώ. Νομίζω ὅτι ἤκουσα τὴν μητέρα σου λέγουσαν ὅτι σοὶ προσεφέρετο θέσις ὑποδιδασκαλίας ἐν τῷ Παρθενάγωγείῳ ὅπου ἐσπούδασες. Ἡ θέσις αὕτη δυνατόν νὰ γείνη ἀρχὴ τοῦ μελλοντός σου.

Ἡ Ἑλένη ἀνύψωσε τοὺς ὤμους καὶ πάει λέγοντας, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον.

Τὴν ἐπιούσαν δὲ αὐτῆ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου ἀποχαιρετίσας τὸν Σταυρὸν καὶ εὐχηθεὶς αὐτῷ τὴν θεραπείαν τοῦ ἐρωτός του, ἵππευσα ἵππον ἀγωγιάτου καὶ ἀπῆλθον τοῦ χωρίου πρὸς ἐξακολουθήσειν τῆς περιοδείας μου. Μετὰ ἐξ δὲ ἐβδομάδας ἐπανερχόμενος διήλθον πάλιν διὰ τοῦ χωρίου καὶ κατέλυσα εἰς τὴν *Αὐγούλαρ*. Ἐμαθὸν δὲ ὅτι ἡ Ἑλένη μετὰ τῆς μητρός της ἀπῆλθον πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς Παρισίους, καὶ ὁσονούπω περιέμενον γράμμα των. Εὗρον δὲ τὸν καλὸν μου κύριον Βαλλιᾶν τεθλιμμένον πως ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῆς γυναίκος καὶ τῆς κόρης του, ἀλλὰ μεστὸν ἐλπίδων περὶ τοῦ ἐνδόξου μελλοντος τῆς Μούσης. Ἄλλ' ἡ Μαρία μ' ἐφάνη ἥττον φιλόγελως, καὶ τοῦτο διότι οὐδόλως συμμετείχε τῆς τυφλότητος τοῦ πατρὸς της.

— Πάνε πλέον τὰ ψέμματα, κύριε, μοὶ εἶπε ἀπογγίζουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ ἄκρου τῆς ποδιάς της. Ἐφυγαν, καὶ Κύριος οἶδε τί θὰ ἀπαγγείνουν, δύο γυναῖκες ὀλομόναχες ἐκεῖ πέρα σὲ τόσῳ μεγάλῃ χώρᾳ! Καὶ βέβαια ξέρω ὅτι ἔχει ἡ Ἑλένη τὴν λύρα της, ἀλλὰ καλλίτερα θὰ εἶχα νὰ τὴν εἶδω με ἓνα καλὸν ἄνδρα. Ὁ πατέρας ἐπούλησε τὰ χωράφια μας, καὶ φοβᾶμαι πῶς ὄλο μας τὸ ἔχειν τὸν ἴδιο δρόμο θὰ πάρῃ. Οἱ στίχοι θὰ γείνουν στοιχεῖα καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάγῃ.

Καὶ ἀνεκάγχασε θορυβῶδως, ἐγέλασα δὲ καὶ ἐγώ.

Ὅπως καὶ ἂν εἴνε, κύριε, προσέθηκε γελῶσα καὶ κλαίουσα ὡς ἡμέρα τοῦ Ἀπριλίου, δὲν πᾶμε καλά. Ποῦ νὰ δῆτε τὸν καυμένον τὸν Σταυρὸ! Οὔτε τρώγει οὔτε πίνει, καὶ χορταίνει μόνον μετὰ δάκρυά του. Εἶνε χλωμὸς σὰν τὸ κερὶ καὶ ἀδύνατος σὰν τὸν τσῦρο.

— Ὁ Σταυρὸς ἀπεκρίθη, εἶνε ἀνόητος; ἂν ἐγὼ ἤμουν ἰς τὴν θέσιν του, θὰ εἶχα παρηγορηθῆ ἀπ' ἐδῶ καὶ πολλὸν καιρὸν.

Νοήσασα ἡ Μαρία τὸν λόγον μου ἐκακίστως καὶ ἐγενεὶν ἄφαντος.

Τὴν ἐσπέραν ὁ Σταυρὸς ἤλθεν ἐξώρας. Ὁ τάλας εἶχεν ἀπομείνει περὶ καὶ κόκκαλο. Καθ' ὁδὸν ἀνέτρεψε τρεῖς ἐπιβάτας, ὧν εἰς παρεπονείτο ἕνα τῶν τραυμάτων τῆς κεφαλῆς του, ὅπερ μαθὼν ὁ κ. Βαλλιᾶς ἐξωργίσθη καὶ ἠθέλησε νὰ ἀποδιώξῃ τὸν ἀδέξιον ἡνίοχον. Ἀλλὰ τῇ μεσιτείᾳ τῆς Μαρίας καὶ ἐμοῦ τῷ συνεχῶρθε. Ὁ δὲ Σταυ-

ρὸς ἐραίνετο ἀδιάφορος, ὡς ἐν μὴ ἦτο αὐτὸς ὁ ὑπὲρ οὗ ἐμεσιτεύσαμεν. Ἡ Μαρία τῷ παρέθεσε τὸ δειπνόν του, ἀλλὰ μόλις τὸ ἐβάλλεν εἰς τὸ στόμα του.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἐλθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν μου μοὶ εἶπεν ὅτι εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἑλένης νὰ παρασκευάσῃ ἐκυτῶ θέσιν τινὰ μεταξὺ τῶν λογίων. Ἠρώτησε δὲ καὶ τὴν γνώμην μου.

— Εἶσαι βλάξ, τῷ ἀπεκρίθην. Ἡ μόνη μου γνώμη καὶ συμβουλὴ εἶνε νὰ προσέγῃς νὰ μὴ ἀναποδογυρίσῃς τοὺς ἐπιβάτας σου, νὰ παχύνῃς ὀλίγον, καὶ ἐντὸς ἐξ μηνῶν νὰ ἐτοιμασθῇς νὰ νυμφευθῇς μίαν ὁμοειδήν καὶ ὠρμίαν κόρην ἣτις σὲ ἀγαπᾷ.

— Μὲ ἀγαπᾷ, κύριε! Εἴσθε βέβαιος;

— Βέβαιος καὶ παραβέβαιος.

— Σὰς τὸ εἶπε;

— Καὶ εἶχ' ἀνάγκην νὰ μοῦ τὸ εἶπῃ;

— Μ' ἀγαπᾷ!

— Δὲν μὲ πιστεύεις;

— Κ' ἐπειτ' ἀπὸ ἐξ μηνῶν θὰ ἔλθῃ νὰ μὲ πάρῃ ἄνδρα της;

— Ποιᾷ;

— Νὰ, ἐκεῖνη.

— Ποιὰ ἐκεῖνη;

— Ἡ Ἑλένη.

— Ἄγε ἰς τὸ καλὸ, παιδί μου, ἀνεφώνησα ἐξοργισθεὶς, σβῦσε τὸ κερὶ καὶ ἄφες με νὰ κοιμηθῶ.

Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἤκουσα τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ ἐξαισίον τι τέρας ποιήσεως, ὅπερ πᾶσαι αἱ τῶν φιλομούσων αἰθουσαι διημφισβήτησαν, ἦτο δὲ, ὡς ἐνόησεν ἡ εὐφυὴς μου ἀναγνώστρια, ἦτο ἡ Μούσα τοῦ χωρίου. Ἡμέραν δὲ τινα ἀνέγνων ἐν τῇ τετάρτῃ σελίδι ἐφημερίδος ὅτι: «Προσεχῶς ἐκδίδονται «Τὰ Κυνόροδα» καὶ «Αἱ κραυγαὶ τῆς ψυχῆς», δύο συλλογαὶ ποιημάτων τῆς νεαρᾶς ποιητρίας Ἑλένης Βαλλιᾶς».

Μετ' οὗ πολλοὺς δὲ μῆνας, ἀρχομένου τοῦ Μαΐου συνήντησα καθ' ὁδὸν τὴν Ἑλένην κρημαμένην, οὕτως εἶπεῖν, ἀπὸ τοῦ βραχίονος τῆς μητρός της. Καὶ ἡ μὲν κυρία Βαλλιᾶ καίτοι ἐνδεδυμένη μετὰ τινος κομψότητος, ὑπεμίνησκεν ὅπωςδὴ ποτε τὸ γραφεῖον τοῦ μακαρίτου πατρὸς της, καὶ τοῦ ἀνδρός της τὸ καπηλεῖον, ἡ δὲ κόρη ἦτο δροσερὰ καὶ γελῶσα ὡς τὸ ἔαρ. Εἰς τὸν χειρισμὸν μου ἀνταπεκρίθη διὰ χαριστάτου μειδιήματος καὶ φιλικῷ νεύματι. Μόλις δὲ ἀντηλλάξαμεν λέξεις τινάς, καὶ μὲ προσεκάλεσε νὰ ὑπάγω νὰ τὴν ἴδω, μοὶ ἔδωκε δὲ τὴν διεύθυνσίν της.

Τὴν ἐπιούσαν ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἑλένης, ἣτις μὲ ὑπεδέχθη εἰς τὸ γραφεῖόν της, ἀγχιεστῆριον ἀτόχορον, οὐδὲν κοινὸν ἔχον πρὸς τὸ τῆς *Αὐγούλας*. Ἡ Ἑλένη ἦτο μόνη, διότι καθὸ Μούσα εἶχε ἐλευθερίαν τινὰ, ἣν δὲν ἀπολαμβάνουσιν αἱ ἄλλαι νεάνιδες αἱ ὡς ἀπλαῖ θνηταὶ γυναῖκες ἀνατραφεῖσαι. Καὶ ἐν τῇ ποιήσει συμβαί-

νει ὅ,τι καὶ ἐν τῷ γάμῳ ἡ ποιητὴς χειραφετεῖ τὰς ἀνήλικας. Ἐπιδεικτικιώτατος κοιτώντης περιέβαλλε τὸ σῶμα της, οἱ μικροὶ πόδες της ἐχόρευον ἐντὸς ἐμβάδων τουρκικῶν, ἄς μέγας τις ποιητὴς ἔφερεν ἐξ Ἀνατολῆς, ὡς μοὶ εἶπεν αὐτὴ ἡ Ἑλένη. Μ' ἐκάθισε πλησίον της καὶ μοὶ ἐλάλησε κατὰ πρῶτον καὶ οὐδόλως δισταζούσα περὶ τοῦ καπηλείου τοῦ πατρὸς της, ἔγθα τὸ πρῶτον τὴν συνήντησα, περὶ τοῦ πατρὸς της, περὶ τῆς ἀδελφῆς της καὶ περὶ τοῦ ἀτυχοῦς Σταύρου. Γελῶσα δὲ μὲ ἀνέμνησε τὴν ἀλλόκοτον ἐσπερίδα, ἐν ἣ παρῆσθην καὶ ἐγώ, τὸν κ. Ζαφειράκη, τὸν ἐνωμοτάρχην, τὸν δημοδιδάσκαλον καὶ τὸν δημοτικὸν ἱατρὸν. Οὐδεὶς δὲ λόγος ἐγένετο περὶ τῆς παρὰ τὸν παταμὸν συνδιαλέξεως ἡμῶν, ἀλλ' ἠσμένιζε καταβροχθίζουσα μὲ διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν της, τῆς δόξης της καὶ τῆς φιλολογικῆς της μακαριότητος. Τὸ πᾶν τῇ ἐμειδία, τὸ πᾶν τὴν ὑψοῦσαι καὶ ὁ βίος της οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἡ γοητεία.

Ἐπί τε τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχλης τοῦ Σηκουάνα αἱ ὀνομαστόταται αἰθουσαι ἡμιλλῶντο τίς νὰ προσελκύσῃ τὴν νεαράν Μούσαν, ἵνα ἀπαγγείλῃ τοὺς στίχους της. Οἱ ἐκδοταὶ τῶν ἐφημερίδων ἔξουν κατὰ πᾶσαν προῖταν τὴν θύραν της, καὶ διάσημοι μουσικοὶ καθιέτευον αὐτὴν νὰ γράψῃ ὀλίγους στίχους ἵνα τοὺς τονίσαι. Τὰ *Κυνόροδα* καὶ αἱ *Κραυγαὶ τῆς ψυχῆς* μετ' οὗ πολὺ ἐξεδίδοντο.

— Ἡ θέσις μου σὰς φαίνεται ἀξίη φθόνου βεβαίως, μοὶ εἶπε καὶ ὁμοῦς ὁ κόσμος μ' ἐνοχλεῖ, ἡ δόξα μοὶ φέρεται ἀπῆλθον. Ἐν τῷ βῆθει τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὑπάρχει κενόν τι ὅπερ οὐδὲν δύναται νὰ πληρώσῃ. Μίαν μόνην ἔτι ἔχω φιλοδοξίαν, νὰ ἀγοράσω μικρὰν ἐξοχὴν ἐν τοῖς περὶ τῶν Παρισίων καὶ νὰ ζήτω ἐκεῖ μετὰ τῆς οἰκγενείας μου. Ἐλπίζω δὲ ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνω πρὶν πραγματοποιήσω τὸ ὄνειρόν μου τοῦτο.

Τῇ συνεχάρην ὅσον ἡδυνάμην θερμότερον, καὶ ἀπῆλθον λύπην μεγάλην ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ.

Δύο ἔτη παρῆλθον χωρὶς νὰ τὴν ἐπανίδω. Τὰ *Κυνόροδα* καὶ αἱ *Κραυγαὶ τῆς ψυχῆς* ἐξεδόθησαν, ἀλλ' ἐπὶ μόνον ἀντίτυπα ἐπωλήθησαν. Καὶ πρὸ μὲν τῆς ἐκδόσεώς των ἐγένετο τις λόγος περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἄμα ἐκδοθέντα ὑπὸ πάντων ἐλησημόνησαν. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη οὐδένα περὶ Ἑλένης λόγον ἤκουον. Ἐσπέραν δὲ τινα τοῦ φθινοπώρου τὴν συνήντησα ἐν ἀποκέντρῳ τμήματι τῆς πόλεως μόνη, ὠχρὰν, κατεσκληκυῖαν καὶ μελανιμονούσαν. Ἰδοῦσά με ἐφάνη συστελλομένη καὶ ἀμνηχανούσα. Τὴν ἠρώτησα μετὰ συμπαθείας καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ μὲν πατὴρ της ἀπέθανε, ἡ δὲ Μαρία μετ' ὀλίγους μῆνας ὑπανδρεύεται τὸν Σταυρὸν.

— Καὶ πῶς τοιαύτην ὥραν εὗρίσκεσθε εἰς τὸ ἀπόκεντρον τοῦτο μέρος μόνη;

Μοὶ ἀπεκρίθη δὲ ὅτι ἐκεῖ πλησίον κατώκει. Τὴν συνάδουσα λοιπὸν μέχρι τῆς θύρας της καὶ

ἐν τῇ μορῇ μου ἀνέβην καὶ ἐπάνω ὑπακούσας εἰς τὴν πρόσκλησίν της.

— Φοβοῦμαι, μοὶ εἶπε, μήπως εὗρετε τὴν κοιτίαν μου ἄνω κάτω, διότι ἡ μήτηρ εἶνε ὀλίγον ἀσθενής.

— Εὐτυχίαν μου θὰ το θεωρήσω νὰ τῇ προσφέρω τὸ σέβας μου.

Καὶ τὴν ἠκολούθησα ἀναβαίνουσα, οὐδόλως συλλογίζομενος ὅτι ἐμελλον γὰ τὴν ἐξευτελίω ἐν τῇ φιλαυτίᾳ της ὅσον τὴν εἶχον εὐαρεστήτη πρὸ διετίας. Καὶ τὴν ἀνοησίαν μου ἠσθάνθη τότε μόνον ὅτε εἰσῆλθον εἰς ψυχρὸν καὶ σκυθρωπὸν οἴκημα οὐδόλως ὑπὸ τοῦ ἡλίου θερμαινόμενον. Καὶ πτωχεία μὲν δὲν ἦτο ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ ἄνεσις καὶ εὐπορία δὲν ἦτο πλέον, ἦτο ἐν μέσῳ φθορᾶς καὶ ἀφθορίας, ὡς λέγομεν. Ἡ μήτηρ μ' ἐφάνη καθ' ὑπερβολὴν γκράσασα καὶ καταβεβλημένη. Παρτήρησα τὴν Ἑλένην; οἴμοι! πόσον ἡ σημερινὴ κατηρῆς καὶ καταπονημένη ὄψις της διέφερε τῆς πρὸ διετίας ἀκτινοβολούσης ὑπὸ τῆς χάρας, τῆς εὐτυχίας, τῆς νεότητος!

— Βλέπετε, μοὶ εἶπεν, ἀφήσαμεν τὸ θορυβῶδες ἐκεῖνο τμήμα, τοῦτο μᾶς ἀρέσει καλλίτερα, ἐδῶ ἔχομεν μοναξίαν καὶ ἡσυχίαν καὶ εἶνε τὸ μέρος καταλλιότερον εἰς ἱερὰς μελέτας, ἐδῶ εἶνε ἡ πατρὶς τῶν ὄνειροπολούντων ποιητῶν. Ἐχομεν ὑπὸ τὰ παράθυρά μας τὸν ἀπέναντι κῆπον καὶ τὸ ἔαρ ὁ ἄνεμος θὰ μᾶς φέρῃ τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθισμένων πασχαλιῶν.

Τουτέστιν ἀπειραθῆν νὰ ἐπιχρῆσθ δι' ἐπιπλάστου εὐθυμίας τὴν ὄντως ἐλεεινὴν κατάστασίν της; ἀλλὰ δὲν το κατώρθωσεν ἡ δύσμοιρος νεάνις. Πικρία τις ἀνεμιγνύετο ἐν πάσῃ λέξει ἐκ τοῦ στόματός της ἐξερχομένη. Καὶ ναὶ μὲν δὲν παρεπονείτο, ἀλλ' ἐγὼ διείδόν πως ὅτι παντοίας ἐδοξίμασεν ἀποτυχίας. Μοὶ ἀπέκρυψε δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀπογοητεύσεών της, ἀλλ' ἐγὼ τὰ πάντα ἐγίνωσκον καὶ ἠδυνάμην μάλιστα καὶ νὰ τὰ διηγηθῶ. Ἐξ ἐβδομάδας παρετάθη ἡ πρὸς αὐτὴν προθυμία τῶν φιλομούσων αἰθουσῶν. Ἐκλαβόντες αὐτὴν ὡς ἄθυρμα, διεσκέδασαν ὅσον ἠθέλησαν καὶ ἔπειτα τὴν ἐξορίσαν εἰς τὴν γωνίαν καὶ τὴν ἐλησημόνησαν. Μόνη δὲ ἡ Μούσα ἔμενε ἔτι πιστὴ εἰς αὐτὴν: διότι ἡ Ἑλένη κατ' οὐδένα λόγον συνήνεσε νὰ ταπεινωθῇ καταβαίνουσα εἰς τὸν πεζὸν λόγον, καὶ ἤδη εἶχεν ἐν τῷ τελειοῦσθαι ἐπικόν τι ποίημα. Ἀλλ' ὁμοῦς πολὺ περιορισμέναι ἦσαν αἱ φιλόδοξοι αὐτῆς ἀπαιτήσεις. Οὐδὲν ἄλλο ἤθελε ἡ κομψὸν οἰκίσκον, ἐστρωμένον ὡς φωλεὰν ὑπὸ τὰς ἰτέας καὶ παρὰ τὴν ὄχθην ῥύακος.

— Δύσμοιρον παιδίον! διανοούμενη, εὐτυχία σου θὰ εἶνε ἐάν ἡμέραν τινὰ δυνήθῃς νὰ ἀποσυρθῇς εἰς τὸ καπηλεῖον τῶν πατέρων σου!

Συχνάκις ἤδη ἠρχόμην εἰς ἐπίσκεψίν της. Καὶ ἐγὼ ὁ ἀντιμαχόμενος καὶ ἀντιπολιτευόμενος κατὰ τὴν ἐφημέριον βασιλείαν της, κατέστην ἤδη κόλαξ ἔνθερμος τῆς πτώσεώς της. Οἴμοι! εἶδον τὰς δύο

τες ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες ἐφαίνοντο ὅτι εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ δίκαιον. Ἐσπούδαζον ἐπίσης εἰς τὰς ξένας αὐτὰς τοὺς κανόνας τῆς τιμῆς ἢ τῆς ἐθιμοταξίας, τῆς εὐγενείας ἢ τῆς φιλοφροσύνης.

Οἱ ἵπποταί δὲν ἐσηματίζον ἐν τῇ κοινῶνι ἰδίαν κλάσιν, ἣτις εἶχεν ὑποχρεώσεις, καὶ καθήκοντα διακεκριμένα ἢ το ἀξίωμα φρουραλικόν, χαρακτήρ, τὸν ὁποῖον ἀνελάμβανον οἱ περισσότεροί· κάτοχοι πυρραίου εἰς ὠρισμένην ἡλικίαν καὶ ὑπό τινας ἔρους. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ γείνη ἵπποτης εἰσῆρχετο κατὰ πρόωτον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εὐγενούς τινος ὡς ἀκόλουθος ἢ θεράπων. Ἐπρεπὲν εἰσερχόμενος νὰ εἶνε ἐπιτέτης καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ ἑπτὰ ἔτη, ὅτε ἤρχιζε νὰ γυμνάζεται εἰς τὰς διαφόρους ἀσκήσεις, ἣτοι νὰ βίβῃ τὸν λίθον καὶ τὸ ἀκόντιον. Ἄμα ἐγίνετο δεκατετραέτης, ὅτε ἤτο πλέον ἀκόλουθος ἀλλ' ὑποκπιστής, ὅτε ἔφερε τὸ ξίφος, συνώδευε τὸν κύριόν του εἰς τὸν πόλεμον ἢ εἰς τὸ κυνήγιον. Μετὰ ταῦτα ἔλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εὐγενούς τινος ἢ πρίγκηπος ἐκπληρῶν πᾶσαν ὑπηρεσίαν ἀποβλέπουσαν εἰς τὰ ὅπλα, τοὺς ἵππους, καὶ ἐν γένει τὰ καθήκοντα ὑπηρετοῦ. Ἐπτά τὸ ὀλιγώτερον ἔτη διήρχετο συνήθως ὑπὸ τὴν δοκιμασίαν ταύτην, διότι οὐδεὶς ἐγίνετο ἵπποτης πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἐν καιρῷ εἰρήνης ὁ ὑποκπιστής ἐγυμνάζετο εἰς ἐπιπόνους ἀγῶνας ἵνα ἀποκτήσῃ εὐκαμψίαν, χάριν, εὐστροφίαν, βίωμην καὶ δύναμιν. Ὁ ἀναγορευόμενος ἵπποτης ἐχειροτονεῖτο δι' εἰδικῆς τελετῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐκκλησία ἐτέλει ἰδιαίτερον λειτουργίαν· συνήθως ἡ χειροτονία αὕτη ἐγίνετο κατὰ μεγάλην τιμὴν ἐορτὴν ἢ πανηγύριν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἦτο διηρημένη εἰς διαφόρους περιόδους, πάσας σοβαρὰς καὶ ἐπισήλους. Ὑπῆρχε πρόωτον ἡ παννυχίς, ἣτοι ἡ προτεραία νύξ τῆς τελετῆς, ἣν ὁ χειροτονοῦμενος διήρχετο προσευχόμενος μετὰ τῶν ἀναδόχων αὐτοῦ καὶ τινος ἱερέως. Μετὰ τοῦτο ἐξωμολογεῖτο καὶ μετελάμβανεν ἐνδεδυμένους ποδήρη φακίδν χιτῶνα ἄνευ ποικιλιμάτων μετὰ ταῦτα εἰσῆρχετο εἰς τὸ λουτρόν, μετὰ τὸ ὁποῖον ἐνδύετο λευκὰ ἐνδύματα ἰδιαίτερου σχήματος, καὶ ἐκ λαμπροῦ ὑφάσματος καὶ ἔπειτα κατεκλίνετο καὶ ἐδέχετο ἐπισκέψεις τῆς τελετῆς, μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς ἵπποταί ἐβοήθουν αὐτὸν νὰ ἐνδύθῃ τὴν τοῦ ἵππου στολήν. Κατὰ πρόωτον ἐφόρει ὑποκάμισον χρυσοκέντητον περὶ τὸν τράχηλον καὶ τὰς χεῖρας, μετ' αὐτὸ θώρακα ἀλυσιδωτόν, μετ' ὃν κολόβιον ἐκ δέρματος βουβάλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔθετον τὴν χλαμύδα, ἐφ' ὧν δὲ τούτων ἔρριπτον μέγαν μανδύαν ὅμοιον μετὰ τῶν πατρικίων. Οὕτως ἐνδεδυμένος ὁ ἐγκαθιδρυόμενος ἐγονάτιζε καὶ ὠρκίζετο νὰ μὴ φείδεται οὔτε τῆς ζωῆς του οὔτε τῆς περιουσίας του πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς θρησκείας, νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν ἀπίστων, νὰ προστατεύῃ τὰς χήρας, τὰ ὄρφανὰ καὶ τοὺς καταδυναστευόμενους. Μετὰ τὸν ὄρκον τοῦτον οἱ ἐπισπ-

μότεροι ἵπποταί ἔθετον αὐτῷ τοὺς χρυσοὺς πτερνιστήρας, ἄλλοι δὲ τῷ παρούσῳ τὸν ζωστήρα ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκρέματο μακρὸν ξίφος. Ὁ ὑποψήφιος ἐκρέμα τὸ ξίφος τοῦτο εἰς τὸν λαμόν του καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔθια μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ἐπλησίαζεν εἰς τὸν βωμόν. Ὁ ἱεροῦργὸν ἱερεὺς ἐλάμβανε τὸ ξίφος, τὸ πύλλογει καὶ τὸ ἀπέδιδεν εἰς αὐτόν. Ἐνίοτε ἐκρέμα τὸ ξίφος εἰς τὸν ὑποψήφιον εἰς ἐπίσκοπος καὶ ἄλλοτε τὸ ἐκρέμα αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τότε γονυπετῶν ἐκπροσθεν τοῦ ἐπισκόπου ὠρκίζετο ἐκ νέου, καὶ ὁ ἄρχων κτυπῶν αὐτὸν πρὸς ἐπὶ τοῦ ὄρκου μετὰ τὸ πλατὺ τοῦ ξίφους ἔλεγεν· «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου σε κἀμὼν ἵπποτην». Διὰ τῶν λόγων τούτων ἀνηγορεύετο. Ἀκολούθως ἐδίδον αὐτῷ κράνος, ἀσπίδα καὶ λόγχην, ἔφερον δὲ ἵππον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκπευε διὰ νὰ περιέλθῃ τὴν πόλιν ἢ τοὺς γειτονικοὺς πύργους πρὸς ἐπίδειξιν τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιωμακτοῦ. Δι' ὅλας τὰς ἀσκήσεις, διὰ τοὺς πλαστοὺς ἢ πραγματικοὺς ἀγῶνας, καὶ ἐν γένει τὴν διδασκαλίαν τοῦ πολέμου, ἔπρεπεν ἀναγκαστικῶς νὰ εὗρωσι πεδίον οὐδέτερον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνδρεία ἠδύνατο νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ αὐξήσῃ. Οἱ Ἕλληνας ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους εἰς τοὺς μεγάλους καὶ ἀθανάτους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· οἱ Ῥωμαῖοι ἐσύστησαν πρὸς διασκεδάσιν των τὰς μάχας τῶν μονομάχων, ἐν αἷς καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες ἐλάμβανον μέρος, οἱ δὲ ἵπποταί τοῦ μεσαιῶνος ἐφύερον τοὺς τῶρους. Οἱ τῶροι ἦσαν ἀγῶνες εἰρηνικοί, ἀλλὰ πολὺ θανατηφόροι· ἦσαν ὠρελιμώτατα σχολεῖα πολέμου καὶ μάχης, ἰδίως διὰ τοὺς νεκροὺς ἵπποτας, οἵτινες δὲν εἶχον πάντοτε σπουδαῖον ἐγθρόν διὰ νὰ πολεμήσωσι. Ὁ Γοτθφερίδος Ἡρβύλης, ἵπποτης τῆς Τουρκικῆς περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἐκάνοντο τὴ τοῦ τῶρου. Οἱ τῶροι οὗτοι, οἵτινες ἐτελοῦντο μετὰ πολλῆς ζωκρότητος καὶ πολλῆς ἐσυνειθίζοντο ὑπὸ τῶν ἵππων, ἠμποροῦντο σχεδὸν ὑπὸ τῶν πᾶπῶν, ἔνεκα τοῦ ἐν αὐτοῖς χυνομένου αἵματος. Τῷ 1240 ἐφρονεῦθησαν εἰς τῶρους τινὰ ἐξήκοντα ἵπποταί καὶ ὑπαπισπισταί. Οἱ κανόνες τῶν συνόδων καὶ αἱ βουλαι τῶν παπῶν ἀφώριζον ἐπὶ βαταίῳ τοὺς λαμβάνοντας μέρος εἰς τὸν τῶρον, καὶ τοῖς παρέχοντας αὐτοῖς τὸν κατάλληλον τόπον. Ἠπέλουν πρὸς τοῦτοῖς ὅτι θὰ ἐστέρουν ἐκκλησιαστικῆς ταφῆς πάντας τοὺς θνήσκοντας εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους. Ἀλλὰ παρὰ πάσας ταύτας τὰς ἀπαγορεύσεις οἱ τῶροι ἐτιμῶντο πάντοτε, καὶ πολλὴ συχνὰ ἐτελοῦντο. Καὶ οἱ βασιλεῖς δ' ὠπαύτως διὰ διαταγῶν ἀπηγόρευον τοὺς τῶρους. Ὁ τελευταῖος τοιοῦτος ἀγὼν, καθ' ὃν ὁ Μοντογομερὸς ἐπλήρωσε θανάσιμῶς τὸν Βασιλέα Ἐρρίκο Β' τῷ 1559 ἀπέσβεσεν ἐκ τῆς καρδίας τῶν Γάλλων τὸν ζῆλον, ὃν ἐδείκνυον ἕως τότε διὰ τοὺς τῶρους. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ τῶρου ἐξελέγετο συνήθως

γῆπεδον γειτονεῦον μετὰ ἀθητικῶν πύργων. Τὰ στάδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμάχοντο οἱ ἵπποταί ἦτο περίφραγμα ὡσεὶ δὲ, τοῦ ὁποίου τὰ πλάγια εἶχον ὑψώματα, καθίσματα καὶ σκιᾶδας διὰ τοὺς θεατάς· εἰς τὸ ἐν ἄκρον ὑπῆρχεν σιδηρὰ κίγκλις, διὰ τῆς ὁποίας εἰσῆρχοντο εἰς τὸ στάδιον, καὶ εἰς τὸ ἕτερον ἢ εἰς τὸ μέσον ἦτο τὸ δικαστήριον τῶν κριτῶν τῆς μάχης. Ὑπῆρχον φυσικῶς μικροὶ καὶ μεγάλοι τῶροι ἐκτελούμενοι ὑπὸ τῶν βασιλέων, τῶν πριγκίπων, τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν κυρίων· ἵπποταί τινές, ὅταν ἤθελον νὰ τελέσωσι τῶρους τινὰ, προσέκλυτον διὰ προσκλητηρίων ἢ διὰ κήρυκος ὅτι προὔτιθεντο νὰ πολεμήσωσι μετ' ὁποιοῦδήποτε. Οἱ κήρυκες οὗτοι διεσκόρπιζοντο εἰς ὅλας τὰς ἐξοχὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις, σαλπίζοντες καὶ διακηρύσσοντας ὅτι τὴν δεῖνα ἡμέραν καὶ εἰς τὸν δεῖνα τόπον ὁ δεῖνα αὐθέντης προσεκάλει ὄντινα ἤθελε νὰ παρουσιασθῇ διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀνδρείαν του εἰς μάχην δι' ἀβλαβῶν ὄπλων.

Μετὰ τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἐφθάνον ἀπανταχόθεν ἄνδρες τοῦ ξίφους, εὐγενεῖς, ἀστοὶ καὶ χωρικοί· περιζ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἂν μὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἀνηγείροντο αἱ σκηναὶ μετὰ σκιᾶδας φερούσας τὰς σημαίας τῶν ἵπποτῶν, τῶν ἐμπόρων, τῶν ὀπλοποιῶν, τῶν σιδηροῦργῶν, τῶν καπῆλων καὶ πλῆθος ἀνάμικτον παντὸς εἶδους ἀνθρώπων ἐκλυθέντων ἐκ περιεργίας καὶ ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ θεάματος.

Ὅταν ἐσημαίνεν ἡ ὥρα τοῦ τῶρου οἱ ἵπποταί πλουσίως ἐνδεδυμένοι καὶ ὠπλισμένοι εἰσῆρχοντο εἰς τὸ στάδιον, καὶ ἐλάμβανον ἀπὸ τὰς κυρίας των ἀντικείμενόν τι ἐκ τοῦ στολισμοῦ των, ἣτοι πέπλους, κεκρυφάλους, ἐπωμίδια ἢ ταινίας, δι' ὧν ἐστόλιζον τὰς λόγχας των, ἢ τὰ ἐκείων ἰδιοτρόπως εἰς τὰ ὅπλα των. Οἱ ἐπιφανεῖς οὗτοι ἀνδρεῖοι ἦσαν τῶντι μεγαλοπρεπεῖς φέροντες τὸν μέγαν κοκκινωδῶδη στρατιωτικὸν μανδύαν μετὰ πολλοὺς σιστόν ἢ μετὰ βελούδον, ἢ πεποικιλμένον μετὰ ζωτικὸν ὕψωμα, μετὰ τὴν ἀλυσιδωτὴν χιτῶνα, μετὰ τὸν στερεὸν δαμασκινὸν θώρακα, τοῦς χρυσοὺς πτερνιστήρας, τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τὸ ξίφος, καὶ ἀκίνητοι ὡς σιδηρὰ ἀγάλματα ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν ἵππων των, φέροντες εἰς τὴν κεφαλὴν τὴν μετὰ στρουθοκαμήλου ἐστόλισμένην περικεφαλαίαν των, τὴν δὲ προσωπίδα χαμηλωμένην καὶ τὴν λόγχην ἔχοντες εἰς τὰς χεῖρας περιεμένον ὑπερηράνως τὴν ἀρξίν ἀνταγωνιστοῦ, ὅστις θὰ εἶχε τὴν τόλμην νὰ ἐλθῇ ὅπως μετρηθῇ μετ' αὐτῶν.

Ὑπῆρχον τῶροι ἐκτελούμενοι δι' ἀβλαβῶν ὄπλων, ἣτοι δι' ὄπλων ἡμιλυμένων, καὶ τῶροι ἐκτελούμενοι διὰ κοπιεροῦ ξίφους μέχρις ἐξοντώσεως.

La joute ἦτο μάχη, ἐν ἣ ἐμάχοντο δύο διὰ λόγχης.

La castille ἦτο ἐφοδος κατὰ φρουρίου.

Le pas d'armes ἦτο ἐφοδος κατὰ γερύρας ἢ στενωποῦ ἀνδρείως ὑπερασπιζομένης.

Le combat de plaisance ἦτο μάχη ἐκτελούμενη διὰ περιστροφῶν τοῦ χοροῦ πρὸς διασκιδασίν των κυρίων.

Le combat à la barrière ἦτο μάχη γινομένη περὶ δι' ἀβλαβῶν ὄπλων.

Le combat à champs clos ἦτο ἡ μονομαχία ἐκτελούμενη δι' ἀπαραβιάστων κανόνων, ἐνώπιον κριτῶν καὶ ἐνώπιον τῶν κηρύκων, οἵτινες ἐξετέλουν ἀστυνομικὰ καθήκοντα.

Αἱ αἰτίαι, αἵτινες ἐπέφερον τὴν πτώσιν τοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος εἶνε πολλαί· πρῶτίστη ὁμοῦ πάντων εἶνε ἡ ἐφεύρεσις τῆς πυριτιδῆς, ἣτις ἀνέτρεψε τὴν τάξιν τοῦ πολέμου καὶ ἀφῆρσεν ἐκ τῆς ἀτομικῆς ἰσχύος καὶ ἀνδρείας τὴν κρίσιν τῶν μαχῶν.

[Ἡστορία τῆς Ελλάδος.]

Τῇ ἕκτῃ Δεκεμβρίου (ν.) ἐτελέσθη ἐν Μονάχῳ συγκινητικὴ πανήγυρις. Συμπληρωθέντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην 50 ἔτων ἀφ' ὅτου ὁ βασιλεὺς Ὁθων ἀπῆλθεν ἐκ Μονάχου εἰς τὴν Ἐβλάδα, οἱ ἐπιζῶντες θεαρόντες καὶ ὑπηρεταί τοῦ αἰοδίου ἐκείνου βασιλέως προσῆλθον εἰς τὸν τάφον του καὶ ἔθεσαν ἐπ' αὐτοῦ στεφάνους. Ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Ἐνζλερ ἐτέλεσε τὸ μνημόσυνον.

Ποσάκις δὲν ἠκούσαμεν τὴν ἀπαισίαν προφητείας περὶ τοῦ ἐγγίζοντος τέλους τοῦ κόσμου! Μολοῦντι δὲ ἡ ἐπικρατοῦσα ἁρμονία τοῦ οὐρανοῦ διέψευσε πάντοτε τοὺς τοιαῦτα δυσοίωνα προβεσπίζοντας, συχνὰ παρουσιάζονται περιστάσεις, καθ' ἃς ἀκούομεν ἀμετακλήτως καταδικαζόμενον τὸν πλανήτην ἡμῶν εἰς καταστροφὴν.

Τὸ ἀγγελμα νῦν μᾶς ἔρχεται ἐκ Μασσαχουσέτης τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐνθα αἰρέσεις τις διακηρύττει ὅτι κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου δεύεροί γενικὸς κατακλυσμός θέλει καταπνίξῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τοῦ κινδύνου ὁ ἀρχηγὸς τῆς αἰρέσεως κατήρτισε μετοχικὴν Ἐταιρίαν, ὅπως ἐκ τῶν κεφαλαίων αὐτῆς κατασκευάσῃ παμμεγίστην κιβωτόν, εἰς ἣν νὰ καταφύγωσι πάντες οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἰρέσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ ἐν ἣ θέλουσιν ἐδρίσκαι εἰς τιμὰς μετρίκας ἐξαιρεστον τροφὴν καὶ θέρμανσιν. Εἶνε ἀγνωστον ἂν ὁ νέος οὗτος Νῶε φροντίζει πρὸς τούτοις νὰ περισυλλέξῃ καὶ ζεύγος ἐξ ἐκάστου εἶδους τῶν ἐπὶ γῆς ζῶντων πρὸς διάσωσιν καὶ αὐτῶν ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐν καλῶν βιβλίων, εἰς καλὸς λόγος δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς σωφρονισμόν· ἀλλ' ἐν καλῶν παράδειγμα διηλεῖ πολὺ εὐγλωττότερον εἰς τὴν καρδίαν.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Τὰ κάτωθι δημοσιευμένα εἶνε μόνον ἐλάχιστα καὶ πρόχειρα δείγματα συστηματικῆς παραρρήσεως πλείστον λυρικῶν καὶ βουκολικῶν ποιημάτων δημοσιευθησομένων ἐν μέλλοντι χρόνῳ. Παρατίθεται δ' ἐκάστη παραρρῆσι καὶ τὸ ἀρχαῖον κείμενον, ἵνα μᾶλλον κατανοηθῇ ὁ τρόπος, καθ' ὃν γίνεται ἡ ἐργασία αὕτη, συσχετίζουσα ὡς πλείστον τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὴν ἔκφρασιν ἔτι τῆς δημώδους ποιήσεως πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς στιχοουργίας, ἵνα ζωηρότερα ἦμα καὶ πιστότερα ἀναπλασθῶσι τὰ ἄλλως ἀπλὰ ταῦτα ἐκμαγεῖται τῶν ἀριστοτεχνικῶν πρωτοτύπων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιοτάτης ποίησης.

Ἀνακρεόντεια.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Μὴ με φύγῃς ὄρωσα
τὴν πολὺν ἔθειραν
μηδ', ὅτι σοι πάρεστιν
ἀκμαῖον ἄνθος ὄρας,
τὰ μὰ φίλτρα διώξῃς.
Ὅρα κ' ἂν στεφάνοισιν
ὄποις πρέπει τὰ λευκὰ
βόδοις κρίνα πλαικέντα.

Β'.

Ἐγὼ δ' ἔσοπτρον εἶην,
ὄπως αἰεὶ βλέπῃς με·
ἐγὼ χιτῶν γενοίμην
ὄπως αἰεὶ φορῇς με.
Ἵδωρ θέλω γενέσθαι,
ὄπως σὲ γρῶτα λούσω.
Μύρον, γόναι, γενοίμην
ὄπως ἐγὼ σ' ἀλείψω.
καὶ ταινίη μαστῶν,
καὶ μίργαρον τραχήλω,
καὶ σίνδαλον γενοίμην
μόνον ποσὶν πάτει με.

Ἐπιγράμματα ἐρωτικά.

α'.

Καὶ πενίη καὶ ἔρωι δύο μοι κακὰ καὶ τὸ μὲν οἴτω
κούφοις· πῆρ δὲ φέρειν Κύπριδος οὐ δύναμαι.

β'.

Κάλλος ἄνευ χαρίτων τέρπει μόνον, οὐ κατέγει δὲ,
ὡς ἄτερ ἀγχιόστρου νηχόμενον δέλεαρ.

γ'.

Ὁ Ζεὺς τὴν Δανάην χρυσὸς· κἀγὼ δὲ σὲ χρυσὸς
πλείονα γὰρ δοῦναι τοῦ Διὸς οὐ δύναμαι.

Ἐπιγράμματα σκωπτικά.

α'.

Ποιήσας δαπάνην ἐν ὕπνοις ὁ φιλάργυρος Ἑρμῶν,
ἐκ περιωδονίας αὐτὸν ἀπηγγόνισεν.

β'.

Νυκτικῶραξ ἄδει θανατηφόρον· ἀλλ' ὅταν ἄσῃ
Δημόφιλος, θνήσκει καὶ τὸς ὁ νυκτικῶραξ.

ΠΑΡΑΡΡΗΣΙΣ

Α'.

Μὴ με φύγῃς, μὴ σε σκιάζου,
Κόρη, τᾶσπρα τὰ μαλλιά μου,
Μὴ θαρρῆς πὸς δὲν ταιριάζου
Μὲ τὰ κρῶα γηρατεῖά μου.
Τὰ ὀλόθερμά σου νεῖατα
Καὶ μου δείχνῃς περηφάνεια.
Κότταφε καὶ εἰ τὰ στεφάνια
Πὼς ταιριάζουσι πλεγμένα
Ρόδα κόκκινα, δροσάτα
Μὲς' ὅσ' κρίνα χιονισμένα.

Β'.

Ἦθελα καθρέφτης νὰ γενῶ
Πάντα μὲς' ἐμένα νὰ κυττάξῃς
Ἦ νὰ γείνω ροῦχο ταπεινὸ
Τὰ παλὸ κορμί σου νὰ σκεπάζῃς.
Κ' ἤθελα νὰ γίνομουν νερό,
Κόρη μου, γὰ νὰ σὲ λούζω μόνον,
Ἦ νὰ γείνω μύρο καθαρό
Τὸ λευκὸ σου δέρμα νὰ μυρώνω.
Ὅμως, ἴσ' ἂν κορδέλλα προτιμῶ
Ἵ τῶ μμορφῶ σου στήθος νὰ ζωόμουν
Ἦ εἰς τὸ γαλατένιο σου λαιμῶ
Ἵ ἂν μαργαριτάρη νὰ κρεμνιώμουν.
Ἦ ἤθελα κ' ἀκόμ' — ἂν εὐρῆς τί;
Νὰ γενῶ μικρὸ ποδηματάκι
Καὶ εἰς τὴ γῆ ζεστό νὰ μὲ πατῇ
Τὸ ἀφρόπλαστό σου ποδαράκι.

α'.

Ἦ φτώχεια καὶ ὁ ἔρωτας — τὰ δυὸ κικὰ καὶ μαῦρα,
Μ' ἀπὸ τὰ δυὸ χειρότερα τοῦ ἔρωτος ἡ λιγύρα.

β'.

Ἀγάπῃς φλόγῃς δὲ γενῆ μμορφῆ μὲ δίχως χάρι·
Ἀγχιόστρι δίχως δόλωμα ποτὲ δὲν πιάνει ψάρι.

γ'.

Ὡς τὴν Δανάην τοῦ ὁ Ζεὺς, κ' ἐγὼ θὰ σὲ χρυσώσω,
Ἀπὸ τὸν Δία πῶ πολλὰ δὲν ἤμπορῶ νὰ δώσω.

α'.

Ἐξόδεψ' ὁ φιλάργυρος παραδὲς εἰς τῶνερό του
Καὶ τὴν αὐγὴν κρεμάστῃς ἀπ' τὸν πολὺ καῦμό του.

β'.

Τοῦ νυχτοκόρακα ἡ φωνὴ τὸ θάνατο μινάει·
Μὴ ὅταν ὁ Δῆμος τραγουδῇ κ' ὁ κόρακας φοράει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ
Περιγραφή
τοῦ μαθητικῆς βίου ἐν Γερμανίᾳ

Νῦν, ἀναγνώστα μου, ἀπὸ ἐρριψῆς βλέμμα γενικὸν ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ Γερμανοῦ φοιτητοῦ, θέλεις, καὶ δικαίως, ἐρωτήσῃς «πότε λοιπὸν σπουδάσει ὁ Γερμανὸς καὶ πῶς κ' ἐκθροθῇ νὰ διέλθῃ τὴν στενὴν πύλην τῶν ἐξετάσεων;»

Ἡ ἀπορία αὕτη (ἢ εἰρηρομένη/εἰς πάντα βλέποντα ἰδίους ὄμμασι τὸν φοιτητικὸν ἐν Γερμανίᾳ βίον λύεται εὐχερῶς, ἐὰν παρακολουθήσωμεν τὸν σπουδαστὴν ἐπιπεριτέτω, μέχρι τῶν διδακτορικῶν αὐτοῦ ἐξετάσεων. Καὶ ὑπαρχοῦσι μὲν πολλοὶ Γερμανοὶ φοιτηταὶ γηραστοὶ, ἀφιθουδντες τὸ εἰκοστὸν ἢ καὶ πλέον ἐξάμηνον, περιπλανώμενοι ἀπὸ πανεπιστημίου εἰς πανεπιστήμιον, κατὰναλωτὰὶ περιουσιῶν ὀλοκλήρων, ἠνωρίζοντες ὅσον οὐδεὶς ἄλλος εἰς ἐκάστην πόλιν ἔνθα μεταβαίνουσι ποῦ πῖνει τις τὸν καλλίτερον ζῦθον, οὐδέποτε σκοποῦντες ν' ἀλλάξωσι νόον, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τὸν φοιτητικὸν ἀργεταὶ ἀπαυδῶν ἀπὸ τοῦ τρίτου ἢ τοῦ τετάρτου ἔτους τοῦ ἀνερίμου τούτου τρόπου τοῦ ζῆν. Ὁ χαρακτῆρ τοῦ Γερμανοῦ δὲν εἶνε τοιοῦτος ὥστε χάριν διαπλεδάσεως νὰ παραλίπη ἐπ' ἄδοιστον καὶ τὸ καθήκον. Ἀλλ' ἡ φράξ τῶν πραγμάτων, ἡ ἀνάγκη οὕτως εἰπεῖν ὠθηπεν αὐτὸν ἐν ἀρχίσῃ τὸ φοιτητικὸν στάδιον ὡς ἀνωτέρω περιεγράψαμεν αὐτό. Διότι ὁ σπουδαστῆς ἄμα ἀποτινάξας τὸν ζυγὸν καὶ τὴν κηδεμονίαν καὶ τὴν διηνεκῆ ἐπίβλεψιν κατὰ τὸν γυμνασιακὸν χρόνον, ἐξέρχεται αἰφνης εἰς πλήρη ἐλευθερίαν. Ἀναστροφόμενος μέχρι οὐ γείνη ἀνὴρ ὡς παῖς ἐν αὐστηρᾷ κηδεμονίᾳ ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ, μὴ εἰσερχόμενος εἰς οὐδεμίαν ἀνεπτυγμένην κοινωνίαν μὴ ἔχων τὸ δικαίωμα μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας νὰ πῆ ζῦθον ἐκτὸς τῆς πατρίδος τραπέζης, ἢ νὰ καπνίσῃ σιγάρον, ἐνῶ μικρὸς τις ὑπάλληλος ἐμπορικοῦ καταστήματος ἀπολαύει πάντων τούτων τῶν ἀγαθῶν εἰς πολλῶν μικροτέρων ἡλικίαν, μεταδίδει ἀμέσως ἄνευ μεσαζούσης βαθυΐδος εἰς τὸν ἐλεύθερον καὶ ἀδέσμευτον βίον τοῦ πανεπιστημίου, ἂν δὲν δύναται τις πλέον ν' ἀνεύρῃ καθ' ὅλην τὴν μετέπειτα ζωὴν. Αἰφνης λοιπὸν κατὰ τὴν ἀπὸτομον ταύτην μεταβάσιν ἀπὸ τῆς βαθυτάτης δουλείας εἰς τὴν ὑψίστην ἐλευθερίαν καταλαμβάνει αὐτὸν ἕλιγγος καὶ ὡς πῶλος, μακρὸν χρόνον ἐν φάτνῃ ἐγκλεισμένος εἶτα δὲ ἀριέμενος ἄνευ δεσμῶν ἐπὶ πεδιάδος, διατρέχει αὐτὴν πηδῶν λίθους καὶ τάρρους καὶ ὑψώματα μὲ κίνδυνον ἐπίστε καὶ νὰ συντριβῇ. Ἡ νεότης θέλει καὶ πρέπει νὰ εἶνε ὑπορωδῶδης. Αἱ δὲ νεανικαὶ ὀρμαὶ, ἐγκλεισμέναι ἀδικηνεύτως ἀπὸ τοῦ ἔξω κοινωνικοῦ βίου

ὡς οἶνος καμπαίτης ἐν στεροῦ φιάλῃ διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐπιτηρήσεως ἐν τῷ γυμνασίῳ, αἰφνης ἐκποματιζόμεναι, ἐκβλύζουσι μετὰ δυνάμεως καὶ ἐγχειλίζουσι. Πρὸς τὸν τοιοῦτον δ' ἀναθρασκὸν συμβάλλεται σπουδαίως καὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἀκαδημαϊκῶν σπουδῶν, τὸ καλούμενον φιλοσοφικὸν ἔτος, παρέχον τὴν ὠραιότεραν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς σπουδαστάς. Διότι, ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ὅπως ὁ σπουδαστῆς ἐγγραφῆ μόνον εἰς τὰς παραδόσεις δύο ἢ τριῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων, οὐδεὶς ὀμως ἕλκει καὶ νὰ φοιτᾷ εἰς αὐτάς καὶ δώσῃ διὰ τῶν ἐξετάσεων λογαριασμὸν τῆς φοιτήσεως εἰς τὰς παραδόσεις ταύτας. Τὸ πρῶτον λοιπὸν ἔτος εἶνε ὡς ὠριμῆγον διὰ ζῶν ἀνερίμων, εὐθυμον καὶ ζωηρῶν, διὸ καὶ παρέρχεται ἐν εὐθυμίας καὶ χαρῆς. Οὕτω σχεδὸν ἀκολουθεῖ καὶ τὸ δεύτερον ἔτος, ἐπίστε δὲ καὶ τὸ τρίτον κατὰ τὴν φρονῶν, ἢν ἢ λάβῃ ὁ φοιτητῆς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐξαμηνίων, εἶνεκα τῆς ὁποίας ἀδυνατεῖ νὰ σταθῇ αἰφνης καὶ ἀποτόμως. Ὅταν ὀμως ψυχθῶσιν ἱκανῶς αἱ νεανικαὶ ὀρμαὶ καὶ ὁ κόρος ἀρῆσῃ ἰζήματα εἰς ὄλας τοῦ σπουδαστοῦ τὰς ἐπιθυμίας, ἀρχεται ὁ σπουδαστῆς νὰ σκέπτεται καὶ περὶ τοῦ μεταφοιτητικοῦ βίου, ν' ἀνακρινώσκειται καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ καταναλωθέντος χρόνου, τότε δὲ καὶ τὸ φάσμα τῶν ἐξετάσεων ἀπαίσιον οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν καταλείπει αὐτὸν ἤσυχον. Τότε ἀρχεται ἐπισκεπτόμενος τὰς παραδόσεις, κἀθηται πάντοτε ὅσω δυνατόν πλησιέστερον τῆς ἑίδας ὅπως ὁ μυωπὸν καθηγητῆς γνωρίσῃ πως τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου καὶ μνησθῇ τῶν ἐπιμελῶν αὐτοῦ φοιτήσεων κατὰ τὰς ἐξετάσεις. Κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον ἐξάμηνον οὐτε ἐλλείπει ποτὲ ἀπὸ παραδόσεων, σημειώνει πάντα τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ, ἐπιστρέφει δὲ τάχιστα οἴκῳ, κλείει τὰς θύρας πρὸς πάντα πειρασμὸν ἐκ τῶν ἐξῴθεν, ἢ αἰθούσα μεταβάλλεται εἰς ἀληθῆς σπουδαστήριον καὶ τότε τὸ καθήκον καὶ ἡ τράπεζα ἐννοοῦσιν ὅτι σῶμα βαρὺ ἐρριζώθη διὰ παντὸς ἐπ' αὐτῶν. Τότε ἀναφαίνεται ὁ ἐπίμονος Γερμανὸς ὁ μὴ ἀνεγειρόμενος τῆς μελέτης, πρὶν ἢ φέρῃ τι εἰς πέρας, ὁ ἡμέρας τε καὶ νύκτας ἄφρονος, σκεπτικὸς καὶ μελαγχολικὸς, ὁ μεταξοσκόληξ οὗτος ὁ κατατρώγων τὰς μυριάδας τῶν φύλλων τῶν βιβλίων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καὶ ἐνδιατριβῶν ἐφ' ἐκάστης σειράς καὶ λέξεως μέχρις οὐ αὕτη γείνη ἴδιον κτῆμα καὶ παρκαμείνῃ ἐν τῷ νῶ ἀνεξάλειπτος. Οὕτω ἀπαρηνησάμενος ἑαυτὸν καὶ πάντας τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ διὰ παντὸς καὶ παρασκευασθεὶς ἐφ' ὅσον χρόνον νομίση αὐτὸς ἱκανὸν, προσέρχεται, εἰς ἑαυτὸν πεποιθῶς, εἰς τὰς ἐξετάσεις καὶ ὑφίσταται μετὰ θάρρους τὴν προσηκουσαν δογμασίαν, μόνος ἄνευ συστάσεων, ἄγνωστος τῆς καθηγηταῖς παντελῶς, ἀλλὰ τέλειος καὶ ἄνευ κενῶν κατὰ τὴν μάθησιν αὐτοῦ, μὴ διακρινόμενος ὡς διαγκυῶν ποτε βίον εὐθυμον ἢ μόνον ἐκ τῶν οὐλῶν τοῦ προσώ-

που και τῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον παραμενούσης ἐρυθρότητος τῆς ρινός. Τότε δὲ καὶ ἡ δικαιοσύνη τῶν καθηγητῶν ἀμείβει τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ ἡ σχολὴ ἐξάγει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς κοινωνίας ἀνθρώπων μέλλοντα νὰ ζήτησιν διὰ τῆς ἰδίας μετὰ κόπου καὶ ἰδρωτός κτηθείσης ἀξίας καὶ ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος.

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ εὐθύμου τούτου καὶ ζωηροῦ σπουδαστοῦ ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι ἄλλοι υἱοὶ τῶν Μουσῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἔμειναν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἔχοντες ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας, οὔτε παρευρέθησαν εἰς συμπόσιον συναδελφῶν, οὔτε ἐμειδίασαν πρὸς κοράσιον, οὔτε ἔλλειψαν ἀπὸ παραδόσεις, ἀλλ' οἵτινες νύκτωρ καὶ μετ' ἡμέραν ἀπ' ἀρχῆς τῶν σπουδῶν τῶν προσκολλῶνται ὡς ψώρα ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν βιβλίων. Τί συμβαίνει περὶ αὐτοὺς, τί συνδέει τὴν ἐπιστήμην μετὰ τὸν πρακτικὸν βίον δὲν ὑπάγεται εἰς τοὺς κύκλους τῶν σπουδῶν αὐτῶν, μόνον δὲ τὰ μακρὰν κατὰ χῶρον καὶ χρόνον τῆς ἐπιστήμης, ζητήματα, τὰ ἐνίοτε ἀχρηστά καὶ ἄνευ ἀξίας γίνονται ἀντικείμενα τῶν σπουδῶν τῶν. Οὕτω τοιοῦτοι σπουδασταὶ γνωρίζουσι π. χ. κάλλιστα ἐκάστην ἀτραπὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης, παντελῶς δὲ ἀγνοοῦσι ποῦ κείναι ἡ ἀγορὰ τῶν λαγάνων ἐν Βυρπηούργῳ. Ἐνίοτε δὲ οἱ τοιοῦτοι κύριοι, εὐτυχῶς ὀλίγοι, ἐπιδίδονται καὶ εἰς λίαν ἐπιτυχεῖς καὶ πολλὰ εἰς τὸ μέλλον ὑποσχομένους ἐρεῦνας. Τοιοῦτός τις π. χ. φιλόλογος ἐρευνᾷ ποίαν διάλεκτον ὠμίλουν οἱ ἐν Ὀλύμπῳ ἀπαρ' Ζετὶ χρυσῆν ἐν Ἰταπέντῳ κατήμενοι τεῖον, ὁ χημικὸς ζητεῖ νὰ εἴρῃ τὸ ποσὸν τοῦ οἴνουπνεύματος, δι' οὗ δεινῶς ἐμεθύσθη ὁ Νῶε, ὁ δὲ ἰατρὸς ἐπεξεργάζεται τὸ ἐνδιαφέρον ζήτημα ἂν ἐκ τῶν 23 δι' ἐγχειριδίου τραυμάτων τοῦ Καίσαρος τὸ πρῶτον ἦτο θανατηφόρον.

Τοιοῦτοι σπουδασταὶ ἀδιαφοροῦσι καὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῶν, φέρουσι πάντοτε παμπάλαιον τινα κοινοτρόφῳ πῖλον καὶ ἔχουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κυανᾶς διόπτρας, διότι ὁ ὀφθαλμὸς τῶν ἐθισθεὶς εἰς τὸ ἡμίφως τοῦ δωματίου δυσκόλως ἀνέχεται τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Καὶ οἱ τρόποι τῶν δὲ εἶνε τρυφεροὶ καὶ σικιοὶ καὶ ἀνεπιτήδειοι, ὑπὸ πᾶσαν δὲ ἔποψιν τοιοῦτοι νέμονται περιστῶσι πλήρες ἐλπίδων ἔμβριον Γερμανοῦ σχολαστικοῦ λογιστάτου.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων δειγμάτων τῶν Γερμανῶν φοιτητῶν ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ κατέχοντες τὴν χρυσὴν μέσην κλίμακα. Ἀληθεῖς υἱοὶ τῶν Μουσῶν, γνωρίζοντες νὰ συνδυάζωσι τὸ εὐάρεστον καὶ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου, μὴ ἀμελοῦντες τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐν μέσῳ τῶν διαχύσεων καὶ τῶν ἀταξιῶν τῆς ἀκαδημαϊκῆς ζωῆς, ἀκούοντες καὶ τὰς παραδόσεις καὶ ἐπεξεργαζόμενοι καρποφύρως τὰ ἀκουσθέντα.

Τοιοῦτος εἶνε ὁ Γερμανὸς φοιτητὴς κατὰ τὰς κυριώτερας αὐτοῦ ἀπόψεις. Ἐνταῦθα ἴσως ἤθελες ἀναγνώστὰ μου, καὶ προσήκηκν ἐν εἶδει παραρτήματος μετ' ἐπιγραφὴν « τί εἶνε ὁ Ἕλληνας σπουδαστὴς ἐν Γερμανίᾳ ». Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω τῇ στιγμῇ ταύτῃ τί παθοῦσιν ἢ γραφίς ἀνθίσταται εἰς τὴν σὴν θέλησιν καὶ τί παθὼν καγὼ αὐτὸς φωνῶ ἐκ βάθους καρδίας: « Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖρά μου ».

Heidingsfeld. 16 Νοεμβρίου 1882. ***

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν τῇ Ἀκροπόλει, μεταξὺ δύο φυλάκων.
 Ὁ εἶς. — Μὰ, ἀδελφέ, αὐτὸ δὲν ὑποφέρεται πλεῖν μ' αὐτοῦ, τοὺς ξένους. Κάθε ἡμέρα καὶ νέοι ἀπ' τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδυ πρόπει νὰ στέκωμαι ἔς τὸ πόδι γὰρ αὐτοῦ;
 Ὁ ἄλλος. — Β. ἐ ἔρχονται, καυμένε, νὰ ἰδοῦνε τὰ μνημεῖά μας!
 Ὁ πρῶτος. Μπᾶ! καὶ γὰρ αὐτοὺς τὰ ἔκτισαν τὰ μνημεῖά μας ἢ γὰρ ἡμᾶς; . .

Ὁ Κ* ἐνυμφεῖθη νεάνιδα μικροκαμωμένην ἀλλὰ χαριστάτην.

— Ὁμολογῶ, ἔλεγε πρὸς φίλον του, ὅτι δὲν ἔχει σῶμα μέγαλον· εἶνε, βλέπεις, πλασμένη ἀπὸ ὕλην τόσῳ πολυτίμον, ὥστε αὐτὴ ἡ φύσις δὲν εἶχε νὰ δώσῃ περισσοτέραν.

Σικνή μεταξὺ ἀνδρογύνου:

— Κατηραμένη ἡ ἡμέρα 'ποῦ σ' ἐπῆρα! φωνάζει ὁ σύζυγος πρὸς τὸ γλυκὺ ἡμισύ του.

— Γιατί, καυμένε, ἀποκρίνεται ἡσύχως ἡ κυρία, νὰ τὴν καταρᾶσαι τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην; αὐτὴ δὲ εἶνε ἡ μόνη εὐτυχιμένη ἀπ' ὅσας ἐζήσαμεν μαζὺ!

ΑΔΗΘΕΙΑΙ

Ἡ μυστικότης εἶνε ἡ ψυχὴ τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

Ἡ ἀξία τοῦ ἐναρέτου ἀνθρώπου διαλάμπει περισσότερο ἐτι ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ὡς ἡ φλόξ τοῦ δαυλοῦ ἐξανάπτει ὅταν ἀνατρέψωμεν αὐτόν.

Γνώμη περὶ τῶν φλυάρων:

Οἱ μικροὶ κώδωνες σημαίνουσι συχνότερον τῶν μεγάλων.
